Моніторинг роботи Верховної Ради IX скликання за 8 сесію

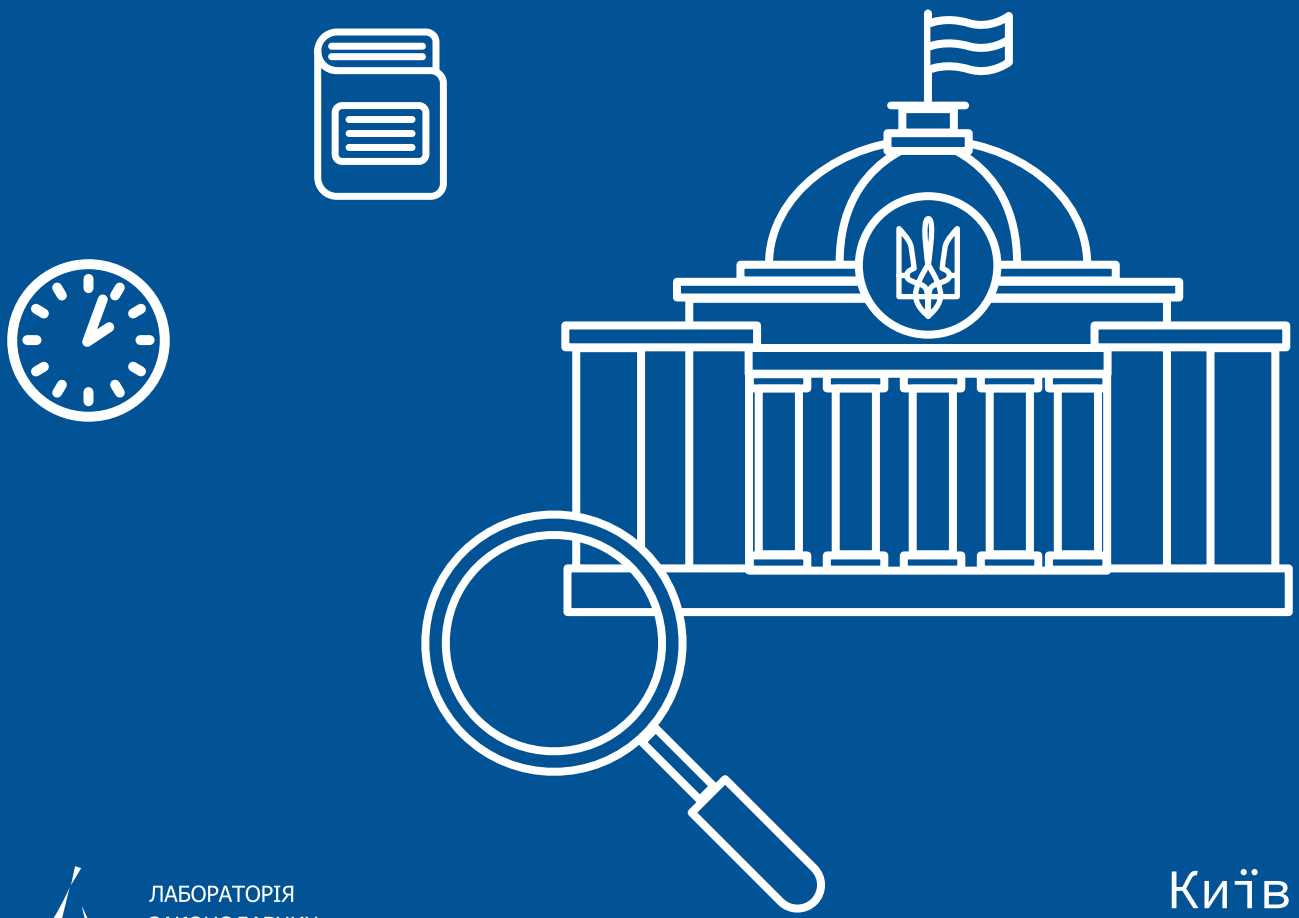

ЛАБОРАТОРІЯ ЗАКОНОДАВЧИХ ІНІЦІАТИВ
www.parlament.org.ua

Київ
2023

Анотація

Цей моніторинг за 8 сесію складається з резюме, 6 блоків та додатків.

Блоки охоплюють:

1. законотворчу активність: загальна кількість зареєстрованих законопроєктів та законів, їх розподіл за ініціаторами та групами підписантів,
2. проходження законопроєктів: розподіл законів за читанням прийняття, строки надання висновків головних комітетів, строки від реєстрації до ухвалення закону, зокрема за читаннями та ініціаторами,
3. пленарний час: загальна кількість часу, витраченого на розгляд законопроєктів у ВРУ, розподіл часу на розгляд законопроєктів відповідно до ініціатора та кількість часу, необхідного для розгляду законопроєкту у сесійній залі,
4. комітети: загальна кількість та розподіл за ініціаторами висновків про відхилення, кількість засідань комітетів та їх навантаження відповідно до кількості зареєстрованих законопроєктів та наданих висновків на законопроєкти, включаючи навантаження на 1 члена комітету та 1 працівника секретаріату,
5. порушення Регламенту: кількість порушень Регламенту щодо законопроєктів та пропозицій Президента України,
6. особливості 8 сесії: опис неординарних практик та випадків наявних протягом 8 сесії.

У додатках можна знайти інформацію про топ-5 законопроєктів щодо різних кількісних показників (наприклад, за кількістю днів від реєстрації до ухвалення).

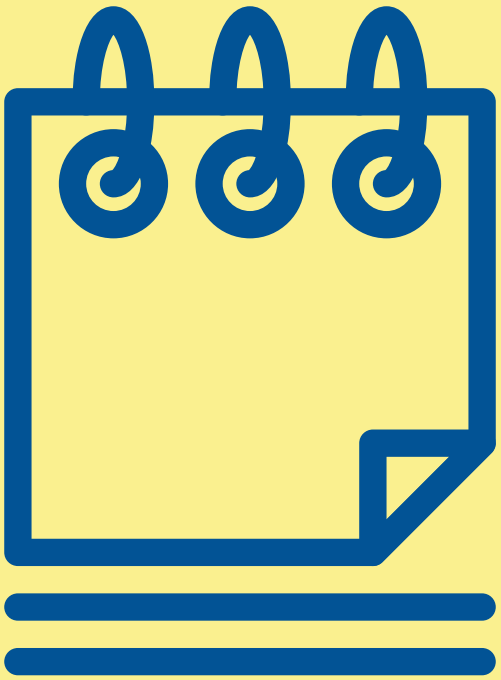

Список скорочень

1. Верховна Рада України – **ВРУ**
2. Головне науково-експертне управління – **ГНЕУ**
3. Головне юридичне управління – **ГЮУ**
4. Кабінет Міністрів України – **Кабмін**
5. Комітет з питань аграрної та земельної політики – Комітет з аграрної політики, у графіках – **Аграрна політика**
6. Комітет з питань антикорупційної політики – Комітет з антикорупційної політики, у графіках – **Антикорупційна політика**
7. Комітет з питань бюджету – у графіках – **Бюджет**
8. Комітет з питань гуманітарної та інформаційної політики – у графіках – **Гуманітарна політика**
9. Комітет з питань екологічної політики та природокористування – у графіках – **Екологічна політика**
10. Комітет з питань економічного розвитку – у графіках – **Економічний розвиток**
11. Комітет з питань енергетики та житлово-комунальних послуг – у графіках – **Енергетика**
12. Комітет з питань здоров'я нації, медичної допомоги та медичного страхування – у графіках – **Здоров'я нації**
13. Комітет з питань зовнішньої політики та міжпарламентського співробітництва – у графіках – **Зовнішня політика**
14. Комітет з питань інтеграції України до Європейського Союзу – у графіках – **Інтеграція до ЄС**
15. Комітет з питань молоді і спорту – Комітет з молоді і спорту, у графіках – **Молодь і спорт**
16. Комітет з питань національної безпеки, оборони та розвідки – Комітет з питань національної безпеки – у графіках – **Національна безпека**
17. Комітет з питань організації державної влади, місцевого самоврядування, регіонального розвитку та містобудування – у графіках – **Організація державної влади**
18. Комітет з питань освіти, науки та інновацій – Комітет з питань освіти – у графіках – **Освіта**
19. Комітет з питань прав людини, деокупації та реінтеграції тимчасово окупованих територій України, національних меншин і міжнаціональних відносин (до 15.08.2022 – Комітет з питань прав людини, деокупації та реінтеграції тимчасово окупованих територій у Донецькій, Луганській областях та Автономної Республіки Крим, міста Севастополя, національних меншин і міжнаціональних відносин) – у графіках – **Права людини**

20. Комітет з питань правової політики – у графіках – **Правова політика**
21. Комітет з питань правоохоронної діяльності – Комітет з правоохоронної діяльності, у графіках – **Правоохоронна діяльність**
22. Комітет з питань Регламенту, депутатської етики та організації роботи Верховної Ради України – Комітет з питань Регламенту, регламентний комітет, у графіках – **Регламент**
23. Комітет з питань свободи слова – Комітет зі свободи слова, у графіках – **Свобода слова**
24. Комітет з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів – Комітет з соціальної політики, у графіках – **Соціальна політика**
25. Комітет з питань транспорту та інфраструктури – Комітет з транспортної політики, у графіках – **Транспорт та інфраструктура**
26. Комітет з питань фінансів, податкової та митної політики – у графіках – **Фінанси**
27. Комітет з питань цифрової трансформації – у графіках – **Цифрова трансформація**
28. Фракція політичної партії «СЛУГА НАРОДУ» – **Фракція «Слуга народу», Слуга народу**
29. Фракція політичної партії «ОПОЗИЦІЙНА ПЛАТФОРМА – ЗА ЖИТТЯ» у Верховній Раді України – **Фракція «Опозиційна платформа – за життя», Опозиційна платформа – за життя, ОПЗЖ**
30. Фракція політичної партії Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина» у Верховній Раді України дев'ятого скликання – **Фракція «Батьківщина», Батьківщина**
31. Фракція політичної партії «ЄВРОПЕЙСЬКА СОЛІДАРНІСТЬ» – **Фракція «Європейська солідарність», Європейська солідарність**
32. Фракція політичної партії «ГОЛОС» у Верховній Раді України дев'ятого скликання – **Фракція «Голос», Голос**
33. Депутатська група «Партія «За майбутнє» – **Група «Партія «За майбутнє», група «За майбутнє», За майбутнє**
34. Депутатська група «ДОВІРА» – **Група «Довіра», Довіра**
35. Депутатська група «Відновлення України» у Верховній Раді України – **Група «Відновлення України», Відновлення України**
36. Депутатська група «Платформа за життя та мир» у Верховній Раді України – **ПЗЖМ, Група «Платформа за життя та мир», Платформа за життя та мир**

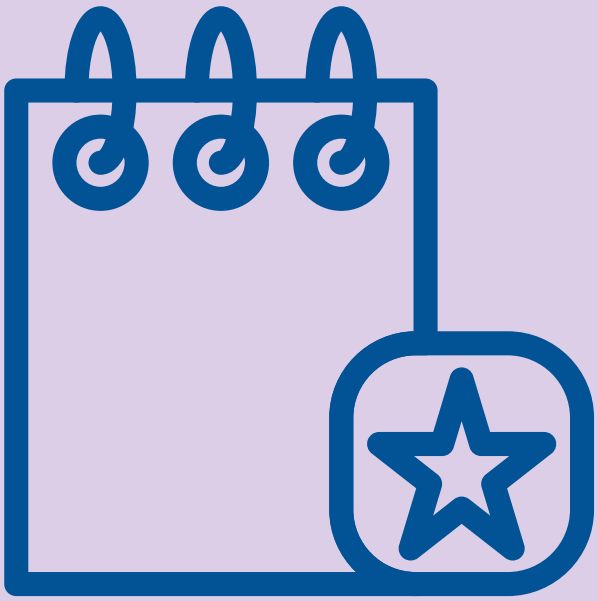

Резюме

Моніторинг роботи 8 сесії дев'ятого скликання Верховної Ради показав три ключові тенденції – посилення позицій Кабміну, зменшення законодавчого спаму та стабілізацію роботи у режимі воєнного стану.

Та почнімо з декількох загальних цифр. Протягом 8 сесії було **зареєстровано 385 законопроєктів, у залі засідань розглянуто 207 законопроєктів, з них прийнято 138 законів.** У залі засідань на розгляд законопроєктів було витрачено 29 годин пленарного часу. А комітети надали 405 висновків як головні комітети.

385
зареєстровано законопроєктів

207
розглянуто законопроєктів

138
прийнято законопроєктів

Посилення позицій Кабінету Міністрів України.

Одразу три показники свідчать про посилення урядових позицій. По-перше, **Кабінет Міністрів України значно збільшив частку ініційованих законів – 30% від всіх законів,** прийнятих протягом 8 сесії, **були ініційовані Урядом.** Для Кабміну **це рекорд за все дев'яте скликання.** По-друге, **швидкість та якість опрацювання урядових законопроєктів при підготовці до другого читання – зросли,** адже кількість днів між прийняттям в першому читанні та прийняттям в другому читанні та в цілому для урядових законів – зменшилася (до в середньому 123 днів), в той час як для законопроєктів Президента та депутатів цей показник – зріс. Тобто можна припустити, що **Кабінет Міністрів покращив свою взаємодію з Верховною Радою та почав більш ефективно просувати свої законопроєкти.** Третій показник – це зростання (в порівнянні з першим півріччям воєнного стану) частки зареєстрованих законопроєктів Уряду з 10,1% до 14,5%. Однак є й показник, що суперечить такій тенденції: наприклад, урядові законопроєкти найдовше з усіх суб'єктів отримують комітетські висновки до першого читання. Незважаючи на це, можна з обережністю говорити про **посилення позицій Уряду,** що резонує з ідеєю формування урядоцентричної моделі прийняття рішень, яка активно обговорюється в рамках парламентської реформи.

Зменшення законодавчого спаму.

Цифра, яка подавалася на початку, свідчить про зменшення законодавчого спаму – **протягом 8 сесії було зареєстровано 385 проєктів законів.** Якщо порівнювати з аналогічною осінньою 6 сесією, кількість зареєстрованих законопроєктів за сесію – **зменшилася майже на 200 законопроєктів.** Нагадаємо, що на кінець 8 сесії налічувалося 409 народних депутатів, тобто **вперше за дев'яте скликання кількість зареєстрованих законопроєктів у Верховній Раді за сесію менша за кількість депутатів Верховної Ради.** Наразі, в середньому, 1 депутат є ініціатором 0,94 законопроєктів. Це є відображенням попередньої тенденції на зменшення законодавчого спаму, однак 1 законопроєкт на 1 депутата можна назвати певним бар'єром. Іншим таким бар'єром можна вважати відношення кількості наданих висновків головних комітетів до кількості зареєстрованих законопроєктів. Протягом 8 сесії чи не вперше за все дев'яте скликання, кількість наданих висновків (405) перевищила кількість зареєстрованих законопроєктів (385).

Стабілізація роботи у режимі воєнного стану.

8 сесія є другою сесією після початку повномасштабного вторгнення та запровадження воєнного стану. Досить багато показників свідчать, що Верховна Рада налагодила стабільну роботу в умовах воєнного стану. Це означає, що **Верховна Рада все ще займається тим порядком денним, який виник після 24.02.2022, однак її робота вже не є настільки екстраординарною та спішною.** Робочі процеси налагодилися настільки, що стало можливим частково повернутися до питань, які були наявні у порядку денному до 24.02.2022. Показники, які свідчать про стабілізацію роботи в умовах воєнного стану, зазвичай знаходяться або на тому самому рівні, що і протягом першого півріччя воєнного стану, або знаходяться посередині між показниками до 24.02.2022 і показниками першого півріччя воєнного стану.

Що ж свідчить про стабілізацію роботи в умовах воєнного стану?

1. За 8 сесію в цілому було прийнято 138 законів. Це майже на 100 законів менше, ніж було прийнято протягом перших пів року воєнного стану. Водночас, це досить високий показник для звичайних осінніх сесій (122 закони було прийнято протягом 4 сесії, 111 законів було прийнято протягом 6 сесії).
2. Розподіл груп підписантів, як щодо законопроєктів, так і щодо ухвалених законів, відповідає розподілу, наявному протягом першого півріччя воєнного стану.
3. Співвідношення розглянутих до зареєстрованих (54%) законопроєктів та прийнятих до розглянутих (66%) законопроєктів таке ж, як і протягом першого півріччя воєнного стану.

Таким чином, ефективність використання ресурсів порядку денного та пленарного часу Верховної Ради протягом 8 сесії приблизно дорівнює ефективності, наявній протягом першого півріччя воєнного стану.

4. 80% законів, прийнятих у першому читанні та в цілому, приймалися швидше, ніж у 4, чи 5, чи 6 сесіях, і лише 3 законопроєкти, прийняті в першому читанні та в цілому, були зареєстровані до 24.02.2022. Загалом – **швидше, ніж до повномасштабного вторгнення, але повільніше, ніж протягом першого півріччя повномасштабної війни.** Тобто майже всі ці закони є досить «свіжими», їх можна віднести до «воєнного порядку денного» роботи Верховної Ради.
5. Приблизно половину законопроєктів, прийнятих у другому читанні та в цілому, можна зарахувати до воєнного порядку денного, а інша половина – це ініціативи, розроблені та зареєстровані до 24.02.2022.
6. **Президент, як суб'єкт законодавчої ініціативи, повернувся до більш звичного характеру законотворчості.** 20% президентських ініціатив, прийнятих у першому читанні та в цілому, складають саме «звичайні» закони. У той час як протягом першого півріччя воєнного стану прийняті закони, ініціатором яких був Президент, – це виключно ратифікації та символічні закони.
7. **Час підготовки законів до другого читання дещо збільшився,** в порівнянні з першим півріччям воєнного стану. Для 40% законопроєктів цей показник збільшився на 17-19 днів. Тобто динаміка опрацювання законопроєктів комітетами, експертно-аналітичними підрозділами та процеси політичного погодження законопроєктів приблизно відповідають динаміці першого півріччя воєнного стану.

8. **За 8 сесію народні депутати витратили майже 29 годин пленарного часу на розгляд законопроєктів.** Це майже втричі менше, ніж за попередню осінню 6 сесію (84 години) і приблизно відповідає показнику першого півріччя повномасштабного вторгнення (36 годин).
9. Час на розгляд законопроєктів у залі засідань за всіма читаннями (і першим, і другим) приблизно відповідає показникам першого півріччя воєнного стану.
10. Найбільш завантаженими комітетами є Комітет з питань фінансів, Комітет з правоохоронної діяльності та Комітет з питань національної безпеки. Ці самі комітети мали найбільше завантаження і протягом першого півріччя воєнного стану, хоча у 8 сесії їх навантаження значно зменшилося.

Це означає, що Верховна Рада все ще сфокусована головним чином на тих самих питаннях, які були наявні протягом першого півріччя повномасштабного вторгнення, однак інтенсивність їх опрацювання зменшилася – в абсолютних показниках реєструється та опрацьовується менше (ніж протягом першого півріччя воєнного стану) законодавчих ініціатив з цих сфер.

11. Процедури розгляду до 63% (тобто дві третини) законів мали порушення протягом 8 сесії . Тобто за часткою порушень 8 сесія[1] нагадує ситуацію, наявну протягом перших пів року після повномасштабного вторгнення. Водночас, **практика прийняття законопроєктів «з коліс» майже припинилася – жоден законопроєкт не був прийнятий в день його реєстрації,** лише 1 законопроєкт було прийнято на наступний день після його реєстрації.

[1] Звісно, під час воєнного стану, активних бойових дій, деякі процедури виглядають так, що ними можна знехтувати на користь швидкості прийняття того чи іншого рішення. Складно знайти баланс між прийнятним нехтуванням процедурами та виконанням тих функцій, задля яких ці процедури були створені. Для того, щоб не потрібно було шукати такий баланс, мають бути напрацьовані та впроваджені правила, що будуть регулювати роботу Парламенту в особливий період.

Крім цих 11 показників, на користь стабілізації роботи в умовах воєнного стану може свідчити ще два аспекти, пов'язані з першим та другим читаннями. За налагодженої та стабільної роботи Верховної Ради вона має змогу приділяти достатньо часу на їх розгляд, що означає переважне прийняття законопроєктів у другому читанні, а не в першому. І саме це показує 8 сесія. Дві третини законів протягом 8 сесії приймалися у другому читанні та в цілому, а третина – у першому читанні та в цілому. Крім цього, всі урядові законопроєкти (крім ратифікацій) приймалися саме в другому читанні (саме Уряд зазвичай готує важливі та великі за обсягом законопроєкти). Протягом першого півріччя війни все було навпаки – дві третини приймалися в першому читанні та в цілому, як і значна частина урядових ініціатив.

Тобто Верховна Рада змогла адаптувати роботу таким чином, щоб важливі законопроєкти розглядалися та опрацьовувалися більший час, а це зазвичай свідчить про більш якісні закони. Хоча, з іншого боку, частка порушень говорить не на користь цього висновку.

Законотворча активність

Зареєстровані законопроєкти

Протягом 8 сесії було зареєстровано 385 проєктів законів. Якщо порівнювати з аналогічною осінньою 6 сесією, кількість зареєстрованих законопроєктів за сесію **зменшилася майже на 200 законопроєктів.** Зменшення кількості зареєстрованих законопроєктів вже стало тенденцією. Можна говорити про **зменшення законодавчого спаму** та зменшення тиску на структурні підрозділи Апарату Верховної Ради, які відповідають за попереднє опрацювання та супровід законопроєктів.

385
проєктів законів
було зареєстровано

майже на **200**
зменшилася кількість зареєстрованих
законопроєктів за сесію

Кількість зареєстрованих законопроєктів за сесіями

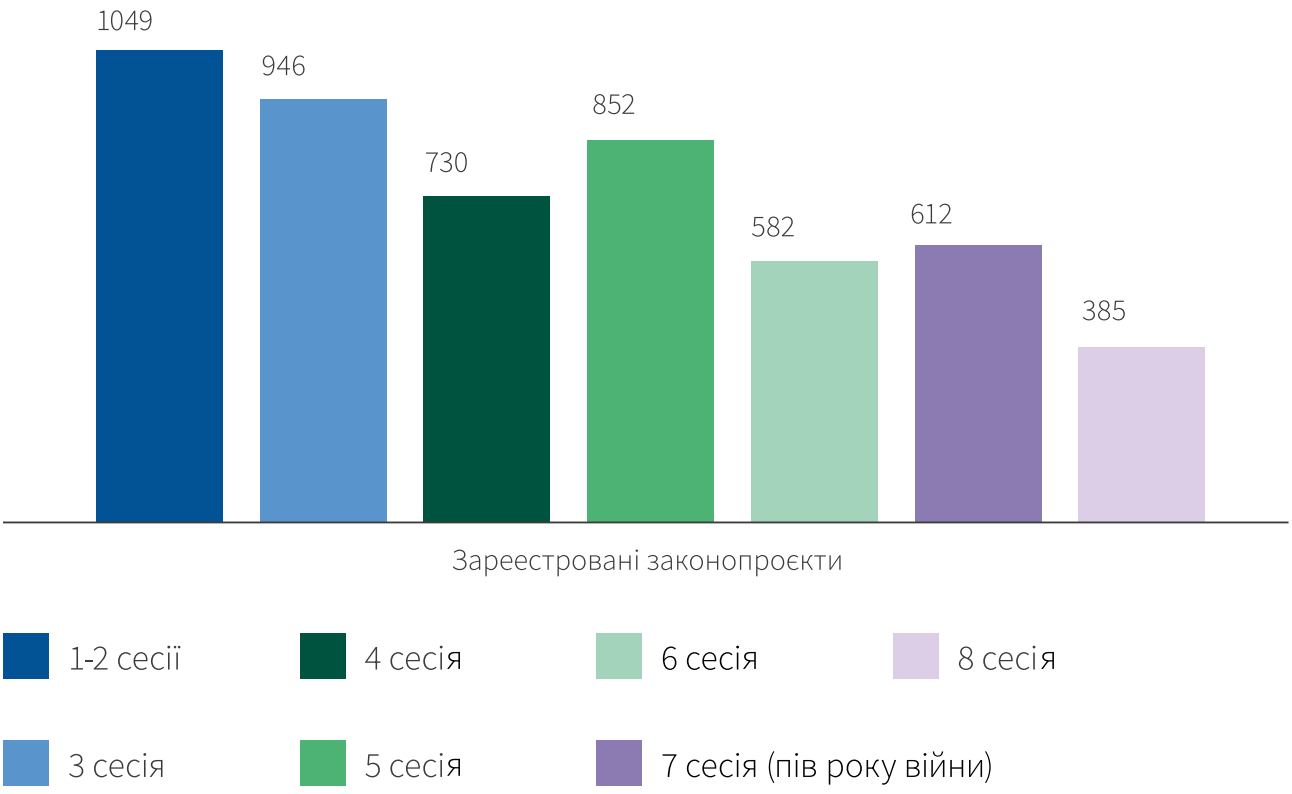

Зареєстровані законопроєкти за ініціаторами

Ініціатор[2]	Кількість зареєстрованих законопроєктів (відсоток від загальної кількості законопроєктів)
Фракція «Слуга народу»	200 (51,9%)
Кабінет Міністрів України	56 (14,5%)
Група «Відновлення України»	32 (8,3%)
Фракція «Голос»	23 (6,0%)
Позафракційні	18 (4,7%)
Фракція «Батьківщина»	15 (3,9%)
Президент України	14 (3,6%)
Фракція «Європейська Солідарність»	12 (3,1%)
Група «Платформа за життя та мир»	7 (1,8%)
Група «Партія «За майбутнє»	4 (1,0%)
Група «Довіра»	4 (1,0%)

[2] Для спрощення тут і далі в подібних таблицях використовується термін «Ініціатор». Це дійсно так, якщо йдеться про уряд та президента. Фракції ВРУ не мають права законодавчої ініціативи, тому ідеться про фракції, це треба розуміти як те, до якої фракції чи групи належить перший підписант (ініціатор) з числа народних депутатів.

Майже всі ініціатори зменшили кількість зареєстрованих законопроєктів.

Єдина категорія, яка дещо збільшила кількість зареєстрованих законопроєктів за сесію, – це депутати групи «Відновлення України». Це можна пояснити як стабілізацією їх роботи (після перших пів року воєнного стану), так і спробою показати свою законодавчу ефективність як новоствореної групи. Цікаво, що, додавши частки групи ПЗЖМ та групи «Відновлення України», можна отримати приблизно ту частку законопроєктів, яку протягом перших шести сесій дев'ятого скликання реєстрували депутати тоді ще не розпущеної ОПЗЖ.

У відсотковому співвідношенні більшість категорій ініціаторів залишилися приблизно на тому самому рівні, крім трьох винятків. Частка зареєстрованих законопроєктів від депутатів фракції «Слуга народу» зменшилася (з 61,6% до 52%) у порівнянні з першим півріччям воєнного стану, і таким чином поступово повертається на рівень до повномасштабного вторгнення. Тим не менш, **саме депутати «Слуги народу» зареєстрували половину всіх законопроєктів.** Депутати від фракції «Європейська Солідарність» також зменшили частку зареєстрованих законопроєктів (з 5,2% до 3,1%). Депутати групи «Відновлення України» збільшили і кількість, і частку (з 1,6% до 8,3%) зареєстрованих законопроєктів. Більш важливим є те, що **Кабінет Міністрів України збільшив свою частку (з 10,1% до 14,5%) зареєстрованих законопроєктів в порівнянні з першим півріччям воєнного стану.** Однак показників 6 сесії (яка передувала воєнному стану) досягти поки не вдалося.

Загалом же фракції (крім «Слуги народу») реєстрували по 12-23 (3-6%) законопроєктів, а групи (крім «Відновлення України») реєстрували до 10 (до 2%) законопроєктів.

Зареєстровані законопроєкти за суб'єктами та за сесіями у %

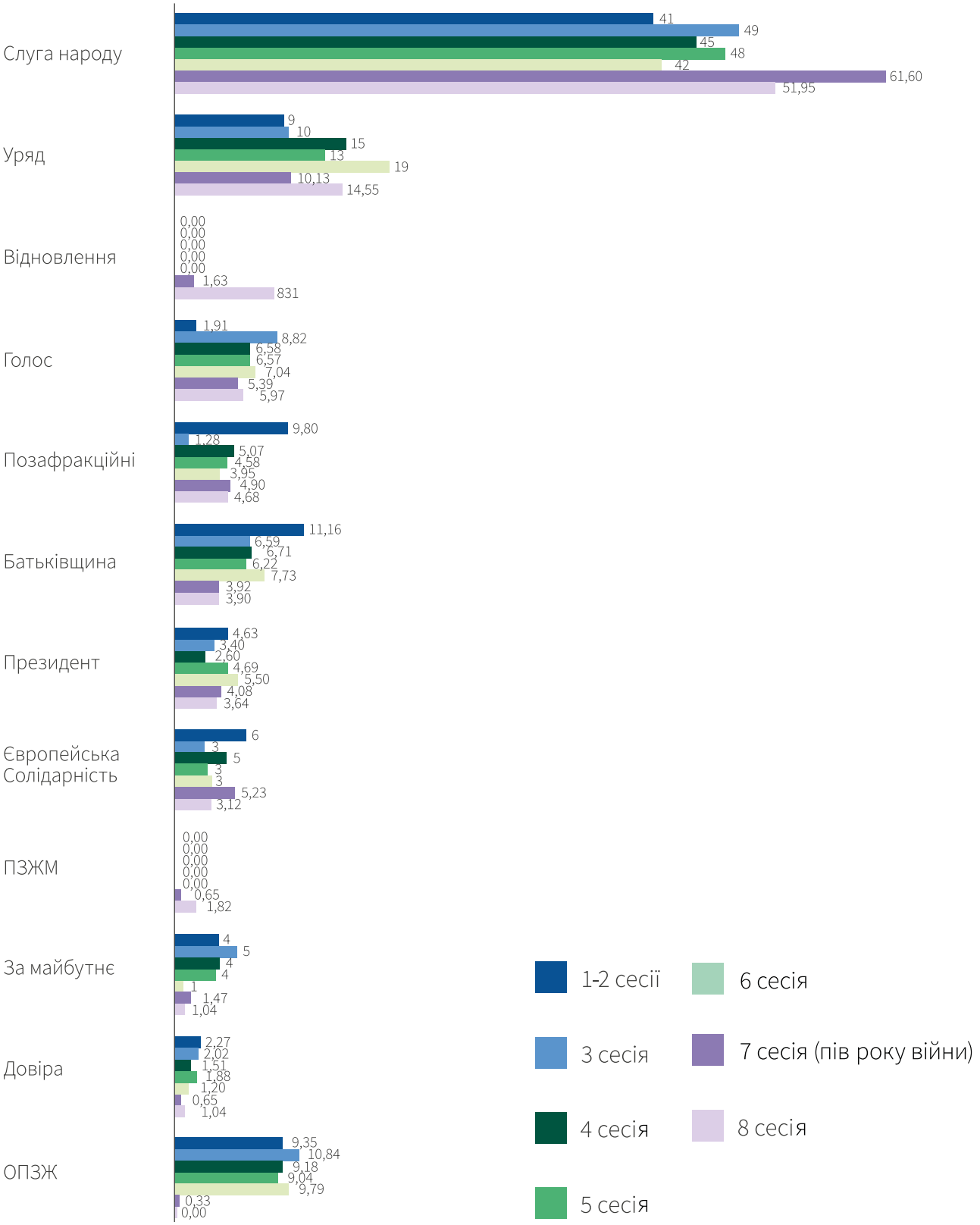

Приналежність законопроєкту визначалася за фракційною приналежністю ініціатора. Для депутатів ініціатором вважається перший підписант законопроєкту. Цей метод має свої обмеження, однак саме ним користуються, зокрема, і в Апараті ВРУ. До того ж ч. 3 ст. 90 Регламенту прямо визначає ініціатором законопроєкту того депутата, чий підпис зазначено першим.

Вперше за дуже тривалий період, як мінімум за все IX скликання, кількість зареєстрованих законопроєктів у Верховній Раді за сесію менша за кількість депутатів Верховної Ради.

Наразі, в середньому, 1 депутат є ініціатором 0,94 законопроєктів. Це є також відображенням тенденції на зменшення законодавчого спаму.

Кількість зареєстрованих законопроєктів на 1 депутата показує чітку різницю між фракціями та групами (крім одного винятку – групи «Відновлення України»). **Фракції та позафракційні депутати реєстрували більше 0,4 законопроєкту в перерахунку на 1 депутата.** Найбільші показники серед фракцій традиційно має фракція «Голос» (1,15 законопроєкту на 1 депутата). Усі інші фракції мають менше 1 законопроєкту на 1 депутата. Усі фракції, крім «Батьківщини», зменшили (в порівнянні з першим півріччям воєнного стану) цей показник на приблизно 0,5 законопроєкту на 1 депутата. Група «Відновлення України» єдина суттєво (на 1,1) збільшила кількість законопроєктів на 1 депутата. Всі інші групи реєстрували біля 0,25 законопроєкту на 1 депутата. **Зменшення кількості зареєстрованих законопроєктів на 1 депутата є сталим трендом,** однак саме у 8 сесії рівень 1 законопроєкт на 1 депутата для більшості фракцій був пройдений у сторону зменшення.

Кількість законопроєктів на одного депутата фракцій/груп за сесіями

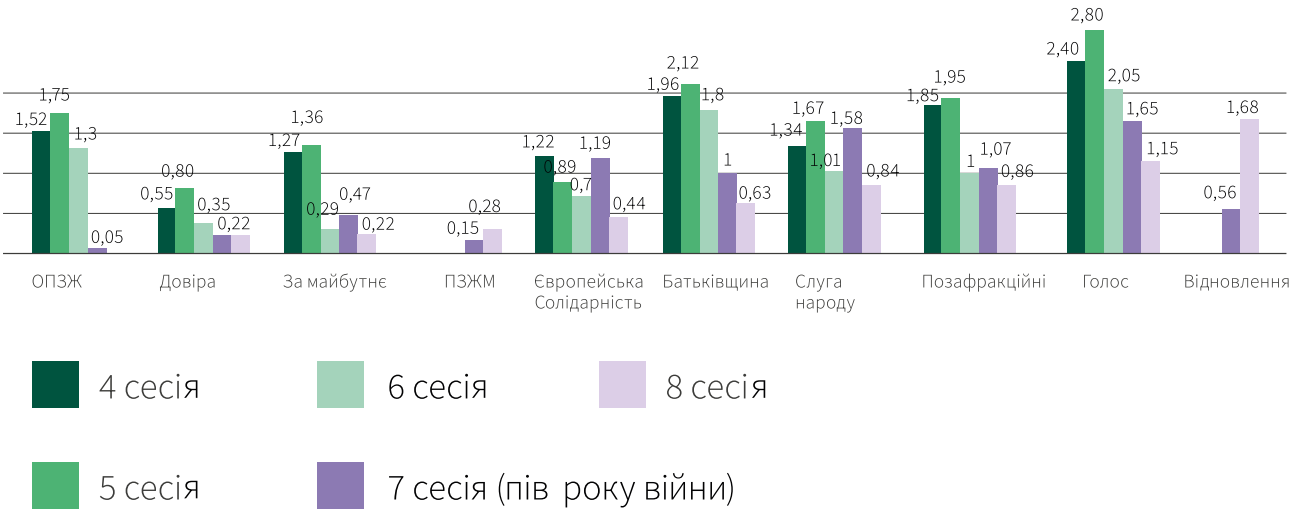

Логічно припустити, що законопроєктна робота у партіях, що формують фракції, налагоджена краще, ніж у групах, сформованих мажоритарниками, в силу наявної сталої організаційної структури і можливості налагодити роботи депутатського об'єднання як суб'єкта права законодавчої ініціативи. Це, вочевидь, і впливає на спроможність розробляти «групові» законопроєкти.

Варто наголосити, що кількість законопроєктів на одного депутата не може слугувати показником ефективності фракцій чи груп. Це є радше показник, що дозволяє краще зрозуміти загальні тенденції роботи Верховної Ради.

Тут свідомо не наводиться кількість законопроєктів конкретних депутатів, оскільки це часто сприймається ними як показник ефективності своєї роботи, що спонукає їх реєструвати більше законопроєктів, нехтуючи якістю, що і є однією із причин законодавчого спаму.

Зареєстровані законопроєкти за групами підписантів

Групи за кількістю підписантів законопроєктів – народних депутатів	Кількість законопроєктів за 8 сесію, ініційованих депутатами (відсоток від загальної кількості депутатських законопроєктів)
1	75 (24%)
2-3	44 (14%)
4-7	61 (19%)
8-22	95 (30%)
23+	39 (12%)

Розподіл законопроєктів за кількістю підписантів у %

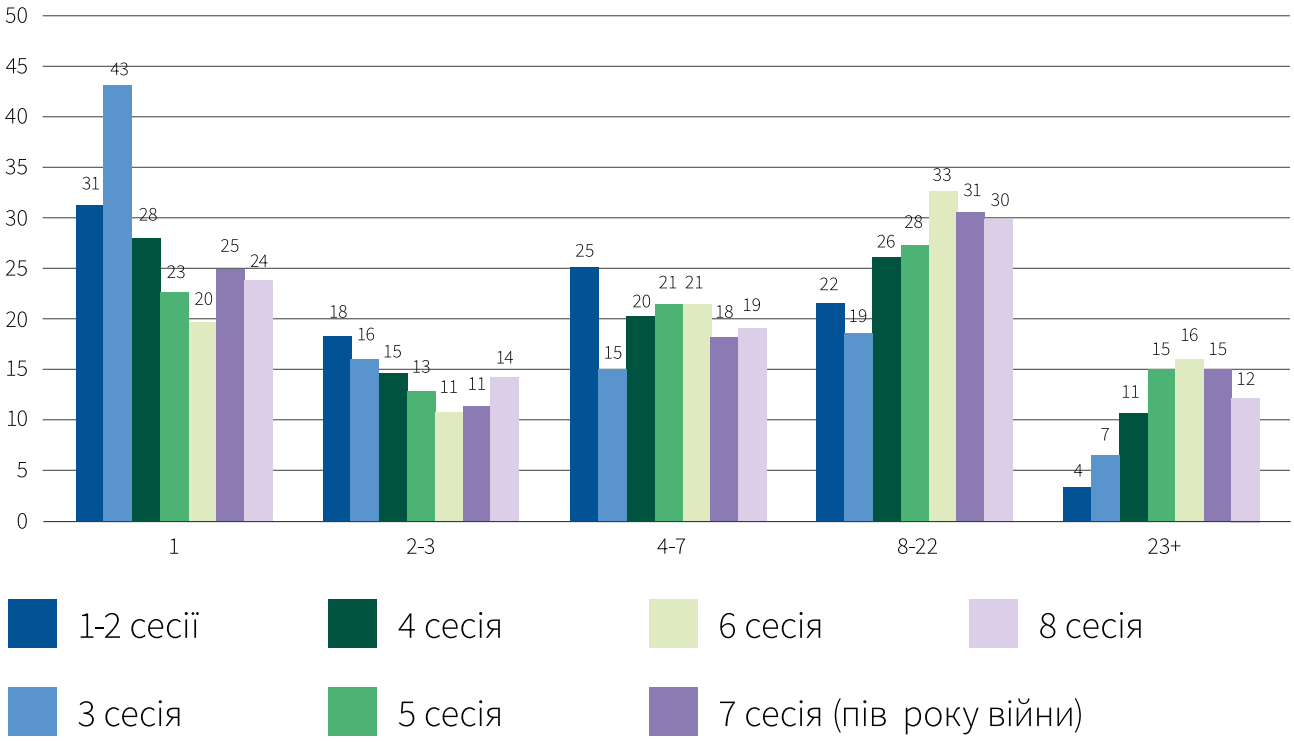

У контексті ініціаторів, 8 сесія в цілому відповідає ситуації протягом пів року повномасштабного вторгнення.

По всіх групах ініціаторів зміни відбувалися в межах 1-3%. Дещо зменшилися частки великих груп ініціаторів законопроєктів, за рахунок цього дещо збільшилися частки груп ініціаторів у 2-3 та 4-7 ініціаторів. Можна зробити висновок, що динаміка співпраці депутатів між собою наразі знаходиться на рівні перших пів року воєнного стану. Рекорд 8 сесії – 88 підписантів в одному законопроєкті.[3] Що характерно, найбільший консенсус серед депутатів знайшов законопроєкт, спрямований на посилення обороноздатності України. **У цьому розрізі парламентського моніторингу автори виходять із припущення, що більша кількість підписантів позитивно корелює із кращої пропрацьованості законопроєктів, вищого рівня консенсусності та є ознакою зменшення законодавчого спаму.**

[3] Проєкт Закону про внесення зміни до розділу XXI «Прикінцеві та перехідні положення» Митного кодексу України щодо сприяння ввезенню на територію України безпілотних літальних апаратів та деяких інших товарів № 8361 від 13.01.2023. Ініціатор (перший підписант) – Ярослав Железняк.

Прийняті закони

За 8 сесію в цілому було прийнято 138 законів. Це майже на 100 законів менше, ніж було прийнято протягом перших пів року воєнного стану. Водночас це досить високий показник для осінніх сесій – найвищий, якщо не враховувати специфічних 1-2 сесій (29.08.2019-24.01.2020). Загалом 8 сесію можна охарактеризувати як стабілізацію режиму роботи воєнного стану: показники все ще вищі за типові «мирні»[4] показники, однак сильно відстають від першого півріччя воєнного стану.

Протягом 8 сесії Президент двічі накладав вето (і надавав свої пропозиції) на законопроєкти. Обидва ці законопроєкти були прийняті повторно з пропозиціями Президента.

Кількість прийнятих законопроєктів за сесіями

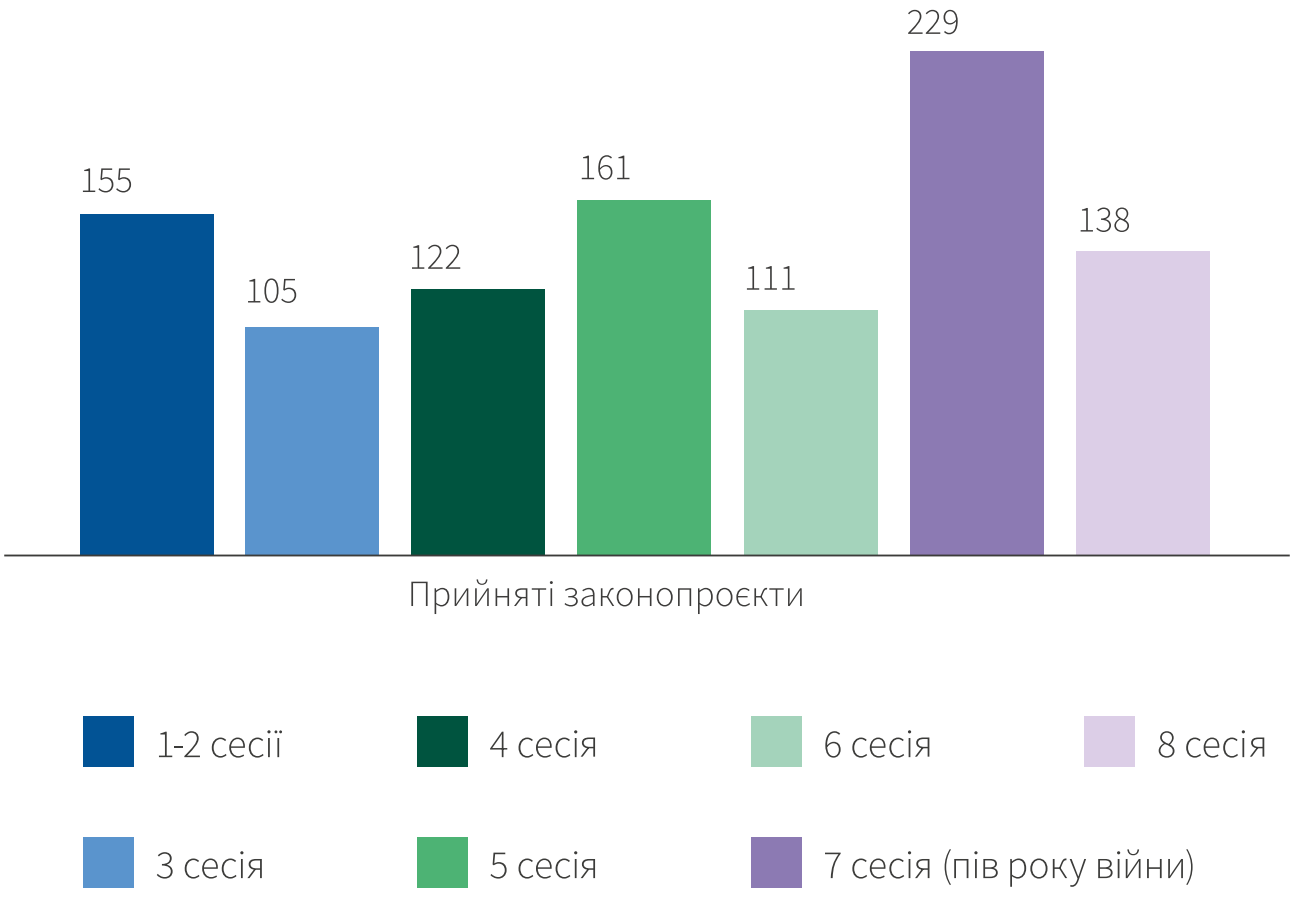

[4] Тут і далі під «мирними» показниками розуміються показники, наявні до 24 лютого 2022 року, дня початку повномасштабного вторгнення росії та введення воєнного стану.

Прийняті закони за ініціаторами

Ініціатор	Кількість законів (відсоток від загальної кількості законів)
Фракція «Слуга народу»	60 (43,5%)
Кабінет Міністрів України	42 (30,4%)
Президент України	19 (13,8%)
Фракція «Голос»	5 (3,6%)
Позафракційні	5 (3,6%)
Фракція «Батьківщина»	2 (1,4%)
Група «Довіра»	2 (1,4%)
Фракція «Європейська олідарність»	1 (0,7%)
Група «Партія «За майбутнє»	1 (0,7%)
Фракція «Опозиційна платформа – за життя»	1 (0,7%)

Розподіл законів за ініціаторами показує досить нетипові тренди щодо двох головних категорій – депутатів фракції «Слуга народу» та Кабінету Міністрів України.

Депутати від фракції «Слуга народу» були ініціаторами рекордно низької частки прийнятих законів – всього 43,5%, причому порівнюючи перше півріччя воєнного стану[5] та 8 сесію падіння було особливо різке – на 15%. Натомість Кабінет Міністрів України значно збільшив частку ініційованих законів, хоча і не змінив їх кількості. 30% від всіх законів, прийнятих протягом 8 сесії, були ініційовані Урядом. Це рекорд за дев'яте скликання. Зростання частки для Кабміну становило 12% в порівнянні з першим півріччям воєнного стану. Такий стан справ резонує з ідеєю формування урядоцентричної моделі прийняття рішень, яка активно обговорюється в рамках парламентської реформи.

За іншими категоріями все доволі типово – Президент був ініціатором близько 14% прийнятих законів. Таким чином Президент, Кабмін та депутати фракції «Слуга народу» були ініціаторами майже 90% всіх законів. Депутати фракцій та груп (крім фракції «Слуга народу») були ініціаторами від 1 до 5 законів (до 4% від загальної частки). Єдині групи, чиї депутати поки не стали ініціаторами законів, це «Платформа за життя та мир»[6] та «Відновлення України».

[5] Коли саме депутати цієї фракції були ініціаторами найбільшої за все скликання частки прийнятих законів.

[6] Закон «Про внесення змін до Закону України «Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування» (нова редакція) та інших законодавчих актів України» №3663 від 15.06.2020, ініційований Михайлом Папієвим, був зарахований до ОПЗЖ, оскільки на час його реєстрації Папієв перебував у фракції ОПЗЖ, а не у групі ПЗЖМ.

Прийняті закони за суб’єктами та за сесіями у %

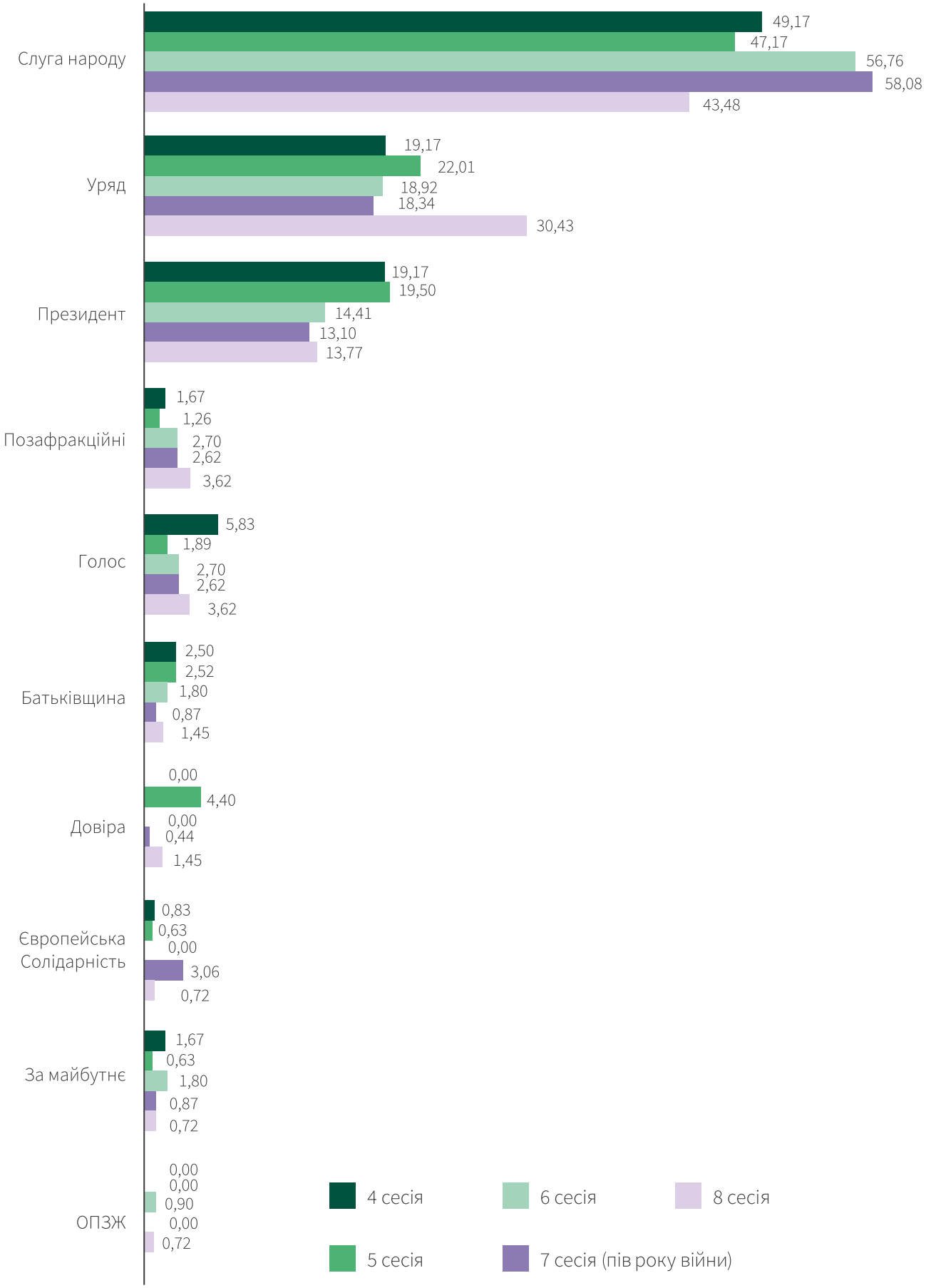

Прийняті закони за групами підписантів

Повномасштабне вторгнення припинило тренд зі зростання частки груп законів з великою кількістю підписантів.

8 сесія не повернула цей тренд. Більше того, у 8 сесії складно простежити чіткі закономірності щодо груп підписантів. Групи у 2-3, 4-7 та 23+ підписантів збільшили свої частки, а групи 1 та 8-22 підписанти зменшили свої частки. Загальний висновок у тому, що ситуація першого півріччя воєнного стану[7] не була відтворена у 8 сесії, однак не спостерігається і ситуації, наявної у «мирні» часи функціонування Парламенту. Тобто **динаміка може бути підсумована як «стабілізація ситуації, наявної протягом першого півріччя воєнного стану».** Якщо ж порівнювати розподіл часток за групами підписантів законів та законопроєктів, то все ще можна зробити висновок – **законопроєкти з великою кількістю підписантів мають більше шансів стати законами, ніж законопроєкти з малою кількістю підписантів.**

Найбільше підписантів має Закон про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реформування сфери містобудівної діяльності № 5655 від 11.06.2021, ухвалений Верховною Радою 13 грудня 2022 року. Він має 144 підписанти. Це саме той закон, який викликав так багато дискусій в українському суспільстві та досі (попри норми ст. 94 Конституції) не підписаний Президентом.

Групи за кількістю підписантів – народних депутатів, для прийнятих законів	Кількість законів, поданих депутатами (відсоток від загальної кількості депутатських законів)
1	5 (6%)
2-3	9 (12%)
4-7	18 (23%)
8-22	23 (30%)
23+	22 (29%)

[7] Збільшення частки законопроєктів з малою кількістю підписантів за рахунок зменшення частки законопроєктів з великою кількістю підписантів.

Розподіл ухвалених законів за кількістю підписантів у відсотках

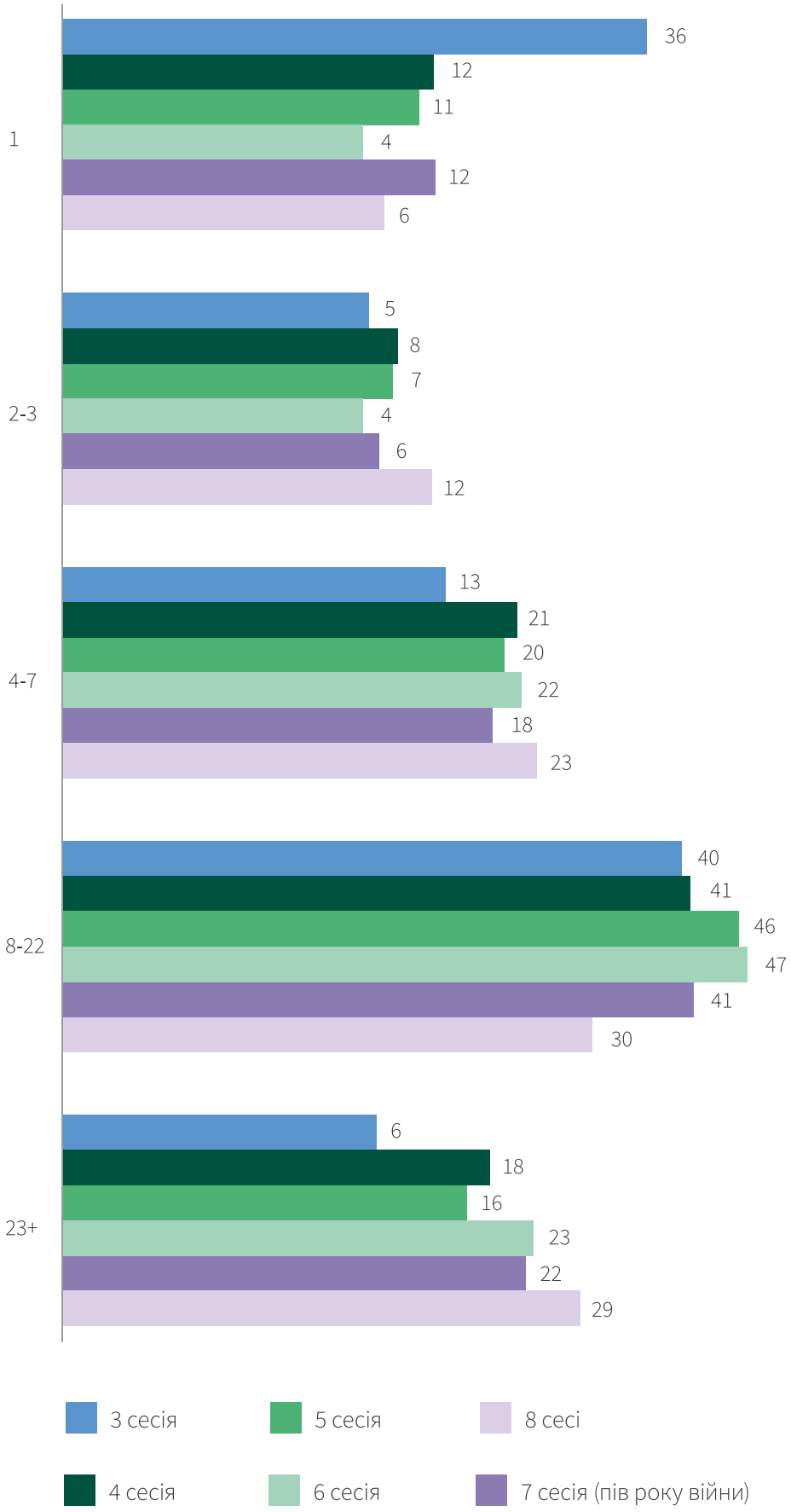

Узагальнена інформація про законотворчу активність ініціаторів

Ініціатор	Кількість зареєстрованих законопроєктів (відсоток від загальної кількості зареєстрованих)	Кількість розглянутих у залі законопроєктів (відсоток від загальної кількості розглянутих)	Кількість прийнятих законів (відсоток від загальної кількості прийнятих)
Фракція «Слуга народу»	200 (51,9%)	91 (44%)	60 (43,5%)
Кабінет Міністрів України	56 (14,5%)	70 (33,8%)	42 (30,4%)
Президент України	14 (3,6%)	19 (9,2%)	19 (13,8%)
Позафракційні	18 (4,7%)	7 (3,4%)	5 (3,6%)
Фракція «Голос»	23 (6,0%)	7 (3,4%)	5 (3,6%)
Група «Довіра»	4 (1,0%)	4 (1,9%)	2 (1,4%)
Фракція «Батьківщина»	15 (3,9%)	3 (1,4%)	2 (1,4%)
Група «Партія «За майбутнє»	(1,0%)	1 (0,5%)	1 (0,7%)
Фракція «Європейська Солідарність»	12 (3,1%)	2 (1%)	1 (0,7%)
Фракція «Опозиційна платформа – за життя»	0 (0%)	2 (1%)	1 (0,7%)
Група «Відновлення України»	32 (8,3%)	1 (0,5%)	0 (0%)
Група «Платформа за життя та мир»	7 (1,8%)	0 (0%)	0 (0%)
Всього	385 (100%)	207 (100%)	138 (100%)

Уряд та Президент мають більшу частку ухвалених, ніж розглянутих, і більшу частку розглянутих, ніж зареєстрованих. Такий розподіл демонструє впливовість цих суб'єктів законодавчої ініціативи на законодавчий процес в цілому і на формування парламентських порядків денних зокрема. Нетиповим в цьому відношенні є частки фракції «Слуга народу». Протягом попередніх двох сесій «Слуга народу» мала або приблизно рівні частки, або навпаки – нагадувала за цими співвідношеннями Кабмін та Президента.

У 8 сесії розподіл для «Слуги народу» почав нагадувати розподіл для інших фракцій та груп (частка зареєстрованих вища за частку розглянутих та ухвалених). Це може свідчити про зниження депутатського впливу. Як і протягом минулих сесій, фракції та групи парламентської меншості мають більші частки серед зареєстрованих законопроєктів, ніж серед розглянутих або ухвалених, що є цілком логічним. Можна також звернути увагу на співвідношення кількості прийнятих законів до кількості розглянутих законопроєктів – воно становить 66%. Таке ж співвідношення було наявне і протягом першого півріччя воєнного стану. Водночас у попередній осінній 6 сесії це співвідношення становило 48%. Співвідношення кількості розглянутих до кількості зареєстрованих протягом 8 сесії (54%) майже не змінилося в порівнянні з першим півріччям воєнного стану (56%). Якщо порівнювати його з 6 сесією, то співвідношення зросло на 16%. Таким чином, ефективність використання ресурсів порядку денного та пленарного часу Верховної Ради протягом 8 сесії приблизно дорівнює ефективності, наявній протягом першого півріччя воєнного стану.

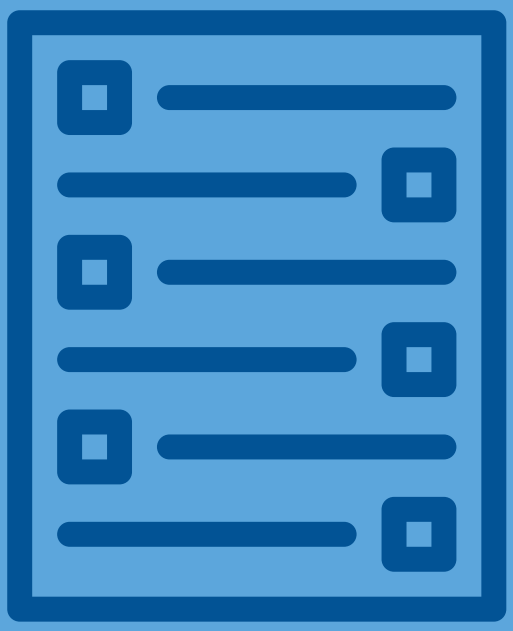

Проходження законо-проєктів

8 сесія повернула співвідношення першого і другого читань прийняття до стану, що був наявний до повномасштабного вторгнення. Наразі, як і протягом 5 і 6 сесій, дві третини законів приймаються за два читання, а одна третина за одне читання.[9]

Але тренд з незастосування третього читання не змінився – жоден законопроєкт не пройшов три читання . Нагадаємо, що два читання дозволяють краще підготувати законопроєкт, виправити недоліки та помилки, наявні при першому читанні. Однак два читання потребують також і більше часу.

44
ухвалено в цілому після першого читання (32%)

94
ухвалено в цілому після другого читання (68%)

0
ухвалено в цілому після третього читання (0%)

Відсоткове (%) співвідношення законів за читаннями прийняття

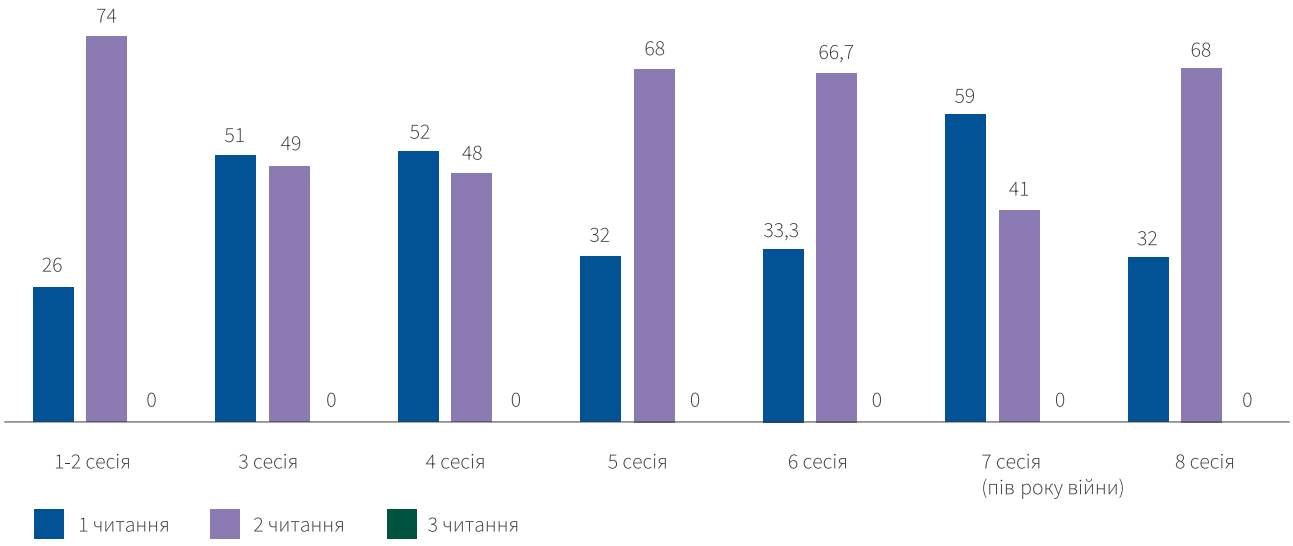

[9] Відповідно ч. 1 ст. 102 Регламенту – «Законопроєкти розглядаються Верховною Радою, як правило, за процедурою трьох читань». Детальніше про особливості застосування третього читання читайте за посиланням - https://parlament.org.ua/2021/09/29/analitika-dnya-tretye-chitannya-zajve/

Строки надання висновків головних комітетів до першого читання

При розгляді інформації щодо комітетів варто враховувати, що цей моніторинг засновується на кількості висновків головних комітетів. Ця методика використовується з огляду на доступність даних. Саме інформація про висновки головних комітетів постійно доступна на сайті Верховної Ради, регулярно оновлюється та наявна щодо всіх висновків головних комітетів. Однак комітети, звісно ж, виконують багато інших функцій та завдань, крім надання висновків головних комітетів. Три комітети[10] мають надавати обов'язкові висновки до всіх законопроєктів. На комітети може покладатися завдання з підготовки висновків як допоміжних комітетів, комітети розглядають та приймають рішення в рамках контрольної функції, розглядають листи та звернення, проводять конференції, круглі столи тощо. Однак вся ця інформація публікується лише фрагментарно, тому вона не може бути використана для формату регулярного моніторингу. Хоча у випадках, коли ця інформація доступна у прийнятному для системного моніторингу вигляді, – вона використовується. Наведені обмеження варто враховувати, переглядаючи подану нижче інформацію, яка засновується на висновках головних комітетів.

Час надання висновків головних комітетів на законопроєкти[11] дозволяє оцінити одразу декілька важливих показників. У розрізі комітетів, час від реєстрації до надання першого висновку комітетом характеризує навантаження на комітети, їх працездатність та дозволяє в загальних рисах спрогнозувати швидкість попереднього опрацювання того чи іншого законопроєкту в залежності від його головного комітету. У розрізі ініціаторів, час надання висновків характеризує «прихильність» членів комітетів до того чи іншого ініціатора та поглиблює прогностичні можливості швидкості попереднього опрацювання. Нарешті, час, потрібний для отримання першого висновку головного комітету, разом з даними щодо загального проходження законопроєктів дозволяють краще зрозуміти цілісну динаміку проходження законопроєктів.

Комітети надавали висновок до першого читання в середньому за 122,3 дні, а половина всіх висновків була надана за 41 день.

[10] Комітет з питань бюджету, Комітет з питань антикорупційної політики та Комітет з питань інтеграції України до Європейського Союзу.

[11] Наведені дані стосуються лише тих випадків, коли висновки надавалися. Розраховувався час між датою реєстрації законопроєкту та датою надання першого висновку головного комітету, враховуючи висновки про включення до порядку денного. Цей вид висновків враховувався, оскільки часто при попередньому опрацюванні комітет фактично вже розглядає законопроєкти по суті.

Кількість днів від реєстрації до надання першого висновку головного комітету

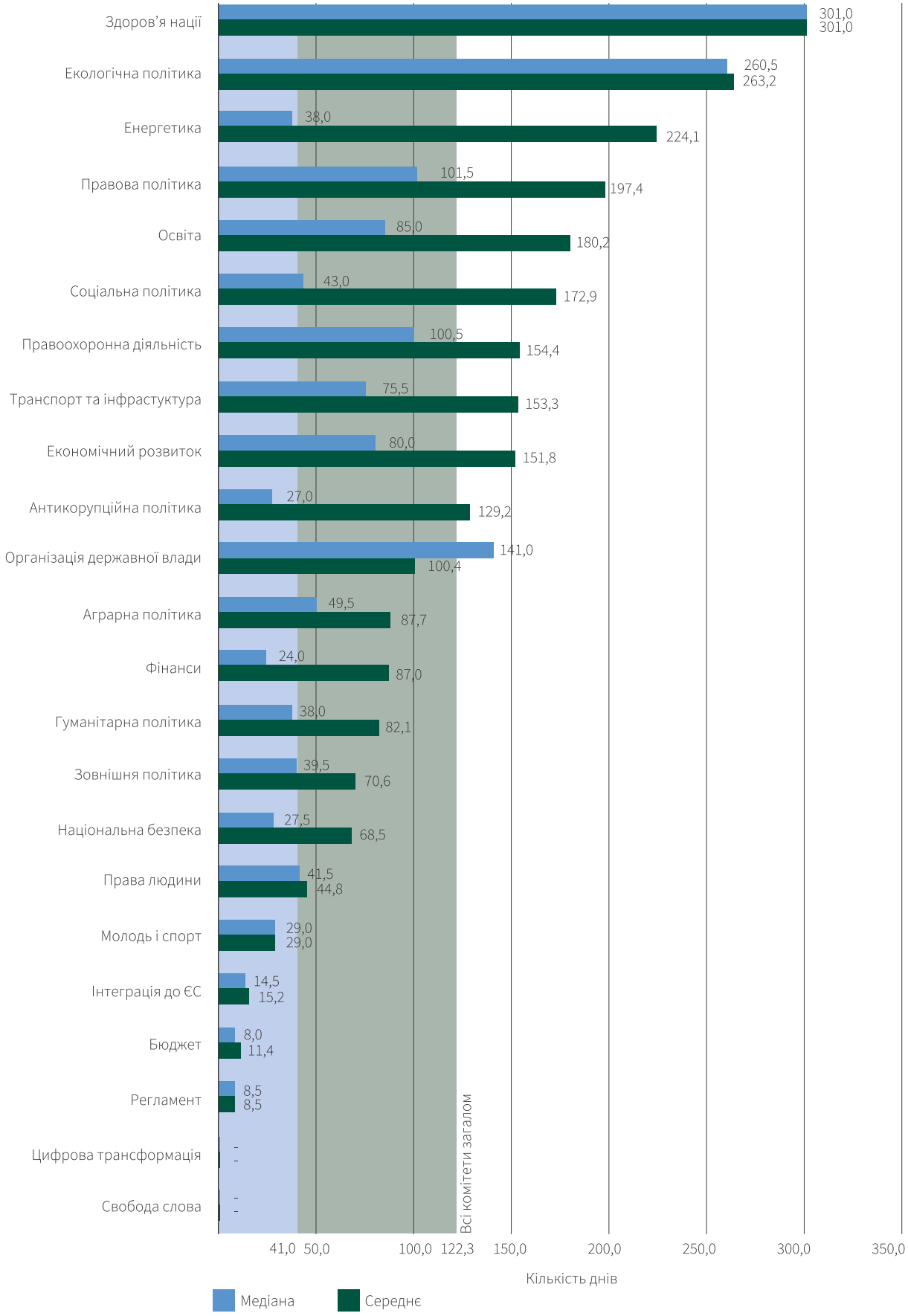

Швидкість надання висновків дуже різниться в залежності від комітету

Різниця в окремих випадках **досягає 25-кратного розміру.** Якщо порівнювати показники 8 сесії та показники пів року війни, то у чверті комітетів час на надання першого висновку зменшився. Зменшення склало від 8 до 40 днів в залежності від комітету. Для інших комітетів час на надання першого висновку зріс. Зростання склало від 20 до 200 днів. Тобто час надання першого висновку комітету повертається до рівня «мирного» часу.

Загалом навантаження і швидкість надання висновків у більшості випадків співвідносяться. Однак у третині випадків це не так. Комітет з нацбезпеки, комітет з фінансів, комітет зовнішньої політики, попри відносно велику кількість наданих висновків, відносно швидко надавали перші висновки до законопроєктів. А комітет з екологічної політики та комітет з енергетики, маючи помірну кількість наданих висновків, відносно довго надавали перші висновки до законопроєктів. Комітет з питань здоров'я нації в середньому найдовше надавав свої висновки, попри їх невелику кількість.

Суб'єкт подання	Середня кількість днів	Медіанна кількість днів[13]
Кабінет Міністрів України	167,9	59
Народні депутати України	110,9	37
Президент України	78,1	18

[13] Нагадаємо, медіана це – значення, яке ділить всі дані навпіл, тобто половина всіх спостережень буде менше, ніж медіана, а половина – більше, ніж медіана.

Незвично виглядає ситуація в розрізі суб'єктів подання та ініціаторів. І для Президента, і для народних депутатів, строки надання висновків (як середнє, так і медіана) виросли, причому досить суттєво – в декілька разів. А от для Кабінету Міністрів середня кількість днів на надання першого висновку комітету виросла лише на 20 днів, а медіана, навпаки, – зменшилася майже вдвічі. І хоча за усіма показниками висновки на законопроєкти Кабінету Міністрів все ще надаються найдовше, посесійна динаміка надання таких висновків для уряду є непоганою.

Законопроєкти всіх фракцій у 8 сесії отримували висновки довше, ніж протягом першого півріччя воєнного стану.[14] Висновки на законопроєкти депутатів фракції «Слуга народу» надавалися найшвидше в порівнянні з іншими фракціями. Половина всіх висновків, наданих на законопроєкти депутатів фракції «Слуга народу», навіть потрапила у встановлений Регламентом ВРУ 30-денний термін (хоча часто ці терміни ігноруються комітетами). Хоча, в порівнянні з першим півріччям воєнного стану, і середнє, і медіана для фракції «Слуга народу» збільшилися вдвічі. Найбільший спад у швидкості надання перших висновків зазнали висновки на законопроєкти депутатів фракції «Голос»: раніше «Голос» конкурував зі «Слугою народу» за швидкістю отримання висновків на законопроєкти своїх депутатів, але у 8 сесії законопроєкти «Голосу» отримували висновки дуже повільно – половину висновків потрібно було чекати більше 100 днів.

[14] Треба враховувати, що для груп «Довіра», «Платформа за життя та мир», «Відновлення України», «За майбутнє» та фракцій «Батьківщина» і «Опозиційна платформа – за життя» показники розраховувалися на основі менше ніж чотирьох висновків. Вони виділені в таблиці сірим кольором. Тому швидке чи повільне отримання висновків на їх законопроєкти є радше збігом обставин, а не системою. В інших фракціях це більше 10 висновків.

Фракційна приналежність ініціатора	Середня кількість днів	Медіанна кількість днів
ОПЗЖ	461,5	489,5
Батьківщина	263,5	232
Уряд	167,9	59
Голос	161,7	103,5
Позафракційні	130,6	24,5
Європейська олідарність	108,3	44,5
Платформа за життя та мир	105	137
Довіра	94	60
Слуга народу	93,6	33,5
Відновлення України	80,8	65
Президент	78,1	18
За майбутнє	41	29

Топ-5 найдовших за кількістю днів проходження від реєстрації до надання першого висновку головного комітету, а також топ-5 найшвидших законопроєктів можна знайти у Додатку 1. Характерно, що всі найшвидші за цими показниками законопроєкти стосувалися воєнного стану або безпосередньо війни.

Строки надання висновків головних комітетів до другого читання

Швидкість надання висновків комітетів для другого читання[15] є менш показовою через малу кількість цих висновків на один комітет. До цих даних[16] треба ставитися обережно, однак вони теж варті уваги. **13 з 19[17] комітетів збільшили (в порівнянні з першим півріччям воєнного стану) час, за який вони в середньому надавали висновки до другого читання,** а 5 з 19 комітетів зменшили цей час. Тобто цей показник також поступово повертається до стану, наявного до 24 лютого 2022 року.

Час від прийняття законопроєкту в першому читанні до надання висновку до другого читання в середньому склав 96 днів, а половина всіх висновків була надана за 50 днів. Тобто швидкість комітетського опрацювання законопроєктів до другого читання відрізняється від швидкості опрацювання до першого читання не більше ніж на 20 %.

[15] Розраховувалася кількість днів між датою прийняття законопроєкту в першому читанні та датою надання першого висновку комітету до другого читання (хоча висновків може бути декілька).

[16] Через малу кількість висновків до другого читання тут використовується лише середнє значення. Лише три комітети надали 10 або більше висновків до другого читання за 8 сесію.

[17] Ще 4 комітети не надали жодного висновку до другого читання.

Середня кількість днів від першого читання до надання першого висновку головного комітету до другого читання

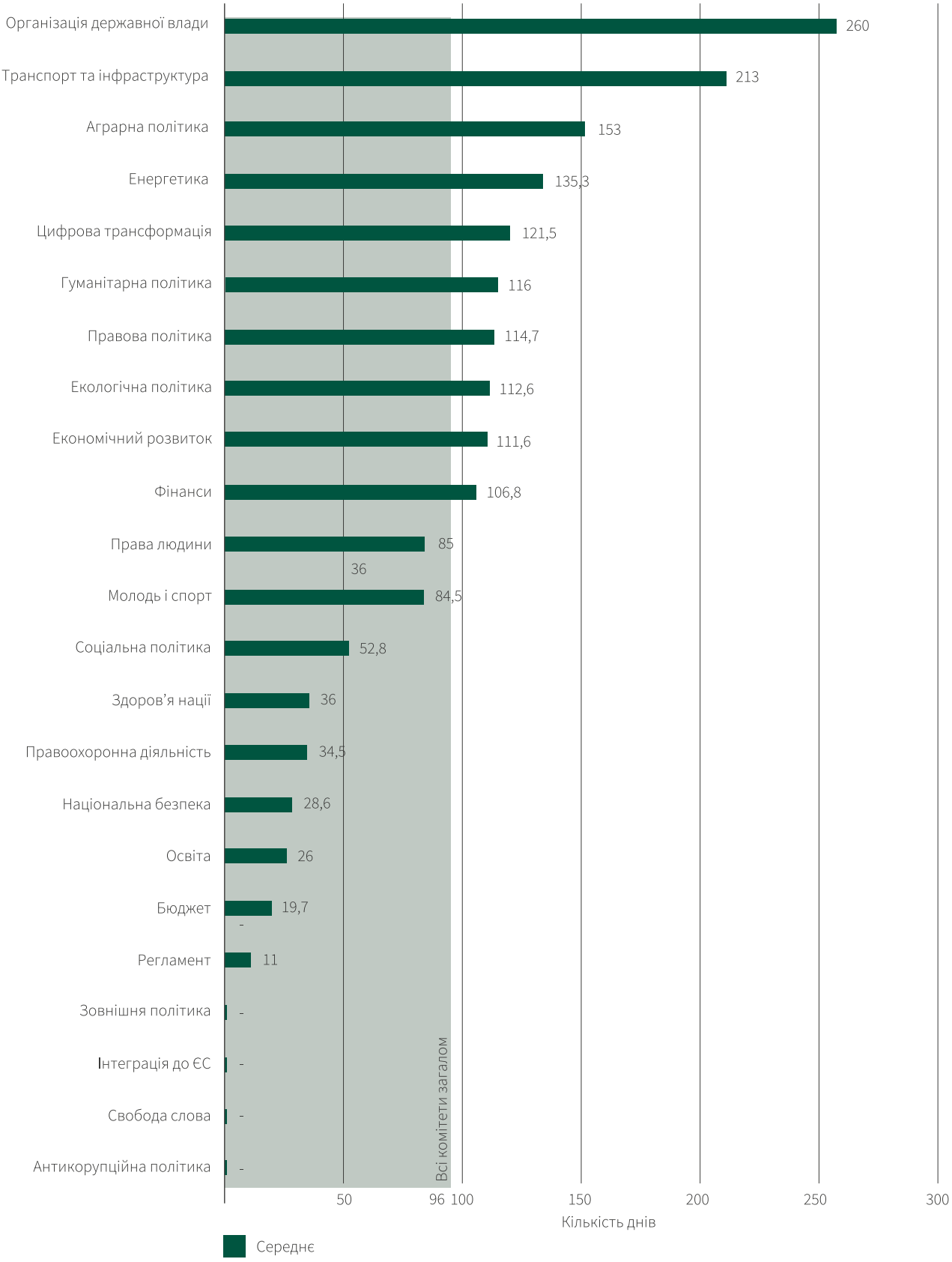

Суб'єкт подання	Середня кількість днів від першого читання до надання першого висновку головного комітету до другого читання
Кабінет Міністрів України	89,9
Народні депутати України	102,6
Президент України[18]	11,5

Президентські законопроєкти найшвидше отримують висновки комітетів до другого читання. Хоча є всього 2 таких висновки, але така ситуація вписується в загальний тренд. Для законопроєктів Президента час на надання висновку комітету до другого читання майже не змінився, а от для законопроєктів Уряду та народних депутатів цей час збільшився приблизно на третину (якщо порівнювати 8 сесію та перші пів року воєнного стану). **Законопроєкти як депутатів фракції «Слуга народу», так і депутатів інших фракцій та груп отримували висновки комітетів до другого читання повільніше, ніж протягом першого півріччя воєнного стану.**

Приналежність ініціатора[19]	Середня кількість днів
Батьківщина	855
Голос	172,7
Слуга народу	91,1
Уряд	89,9
За майбутнє	64
Позафракційні	58,6
Довіра	50,5
Президент	11,5

[18] Варто враховувати, що Президент був ініціатором всього 2 законопроєктів, щодо яких були надані висновки комітетів до другого читання.
[19] Варто враховувати, що велика кількість висновків (по декілька десятків) була надана лише щодо законопроєктів уряду та фракції «Слуга народу». Для президента та інших фракцій та груп кількість законопроєктів, на які були надані висновки, менше 5. Для цих категорій вказане значення можна пояснити збігом обставин.

Топ-5 найдовших за кількістю днів проходження від першого читання до надання першого висновку головного комітету до другого читання, а також топ-5 найшвидших законопроєктів можна знайти у Додатку 2.

Строки проходження законів від реєстрації до прийняття[20]

Строк на прийняття законів, незалежно від того, в якому читанні вони були ухвалені, в середньому становить 248,6 днів, медіана – 122 дні (тобто половина законопроєктів була прийнята більш ніж за 122 дні, а половина – менше).

Строк від реєстрації до ухвалення в першому читанні та в цілому

Номер сесії	Середня кількість днів	Медіанна кількість днів
1-2 сесія	26	21,5
3 сесія	60	32
4 сесія	75	69
5 сесія	81	65
6 сесія	102	72
7 сесія (пів року війни)	64,5	8
8 сесія	77	24

Швидкість проходження законопроєктів у 8 сесії була повільнішою за перше півріччя воєнного стану (7 сесія), однак швидше за 6 сесію. 80% законів, прийнятих у першому читанні та в цілому, приймалися швидше, ніж у 4, чи 5, чи 6 сесіях, і лише 3 законопроєкти, прийняті в першому читанні та в цілому, були зареєстровані до 24.02.2022. Тобто **майже всі ці закони є досить «свіжими», їх можна віднести до «воєнного порядку денного» роботи Верховної Ради.** У цьому відношенні **8 сесія наслідує ситуацію першого півріччя воєнного стану.**

[20] Дані наведені лише щодо законів, які не були ветовані.

Водночас **практика прийняття законопроєктів «з коліс» майже припинилася – жоден законопроєкт не був прийнятий в день його реєстрації, лише 1 законопроєкт[21] було прийнято на наступний день після його реєстрації.** Половина законопроєктів, прийнятих у першому читанні та в цілому, були прийняті за менш як 24 дні від дня їх реєстрації. 70% за менш як 62 дні. Водночас законопроєкти, прийняті в першому читанні та в цілому, приймали повільніше, ніж законопроєкти протягом першого півріччя воєнного стану.

Законопроєкти, ініційовані Кабінетом Міністрів і прийняті в першому читанні та в цілому, – це ратифікації або пов'язані з ратифікаціями законопроєкти. Якщо ж не враховувати ратифікації, то законопроєкти, прийняті в першому читанні та в цілому, ініціювали народні депутати та Президент. На відміну від першого півріччя воєнного стану, протягом 8 сесії президентські законопроєкти, прийняті в першому читанні та в цілому, – це не лише символічні закони та ратифікації. 20% президентських ініціатив, прийнятих у першому читанні та в цілому, складають саме «звичайні» закони.[22]

Детальна динаміка щодо строків прийняття законопроєктів в першому читанні та в цілому показує, що **для 80% законопроєктів час для прийняття збільшився.** Збільшення склало від 5 днів для найшвидших[23] законопроєктів до 37 днів для більш повільних. Однак для найповільніших законопроєктів час на прийняття, навпаки, дещо зменшився. Експериментальний показник «темп зростання» склав 50 днів, хоча цей показник зумовлений, в першу чергу, від'ємним значенням попереднього періоду. Нагадаємо, що «темп зростання» розраховується як середня різниця між різницею децилів[24] кількості днів від реєстрації до прийняття шостої й п'ятої сесій та різницею децилів кількості днів від реєстрації до прийняття восьмої і сьомої (перші пів року повномасштабного вторгнення) сесій.[25]

[21] Проєкт Закону про внесення змін до Розділу II Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» щодо встановлення обмежень для призначення директора Національного антикорупційного бюро України у зв'язку із введенням воєнного стану № 8003 від 06.09.2022.
[22] Як-от внесення зміни до розділу XII «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про судоустрій і статус суддів».
[23] Тут і далі під швидкими законопроєктами розуміються законопроєкти, що мають низькі значення показників часу від реєстрації до прийняття (тобто якщо від реєстрації до прийняття пройшло наприклад 5 днів, то це швидкий законопроєкт). Під повільними законопроєктами розуміються ті, що мають високі значення відповідних показників (наприклад, 300 днів від реєстрації до прийняття).
[26] https://uk.wikipedia.org/ wiki/Квантиль#Дециль
[25] Тобто «темп» характеризує швидкість зростання часу прийняття. Наприклад уявімо, що між першою і другою сесіями в середньому час прийняття законопроєктів зріс на 10 днів, а між другою і третьою цей приріст склав 7 днів. Тоді показник, який називається тут темпом, буде складати 3 дні, тобто зростання сповільнилося. Якби між другою і третьою сесіями цей приріс склав 15 днів, то темп складав би 5 днів, а це означало б, що зростання пришвидшилося.

Порівняння сесій за кількістю днів, витрачених для прийняття законопроєктів в першому читанні

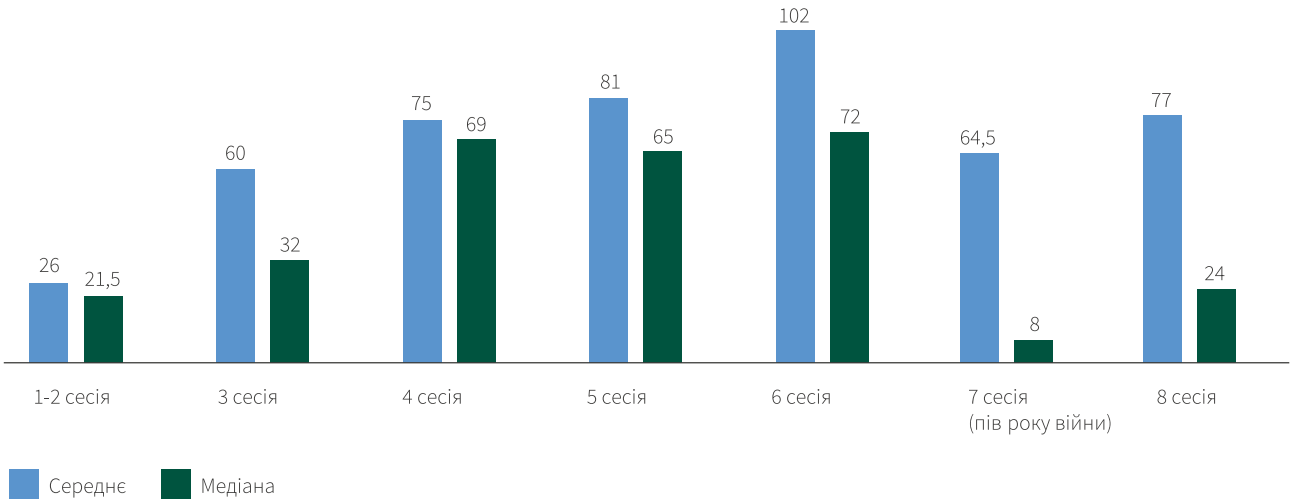

Суб'єкт подання	Середня кількість днів	Медіанна кількість днів
Кабінет Міністрів України	85	33
Народні депутати України[26]	29 (24,5 для фракції «Слуга народу»)	18 (16,5 для фракції «Слуга народу»)
Президент України	135	57

[26] Є один законопроєкт, для якого час від реєстрації до прийняття склав 951 день, це скоригувало показники як для народних депутатів у цілому, так і для депутатів фракції «Слуга народу» зокрема.

Середня кількість днів від реєстрації до ухвалення законопроєкту в першому читанні за сесіями та суб'єктами

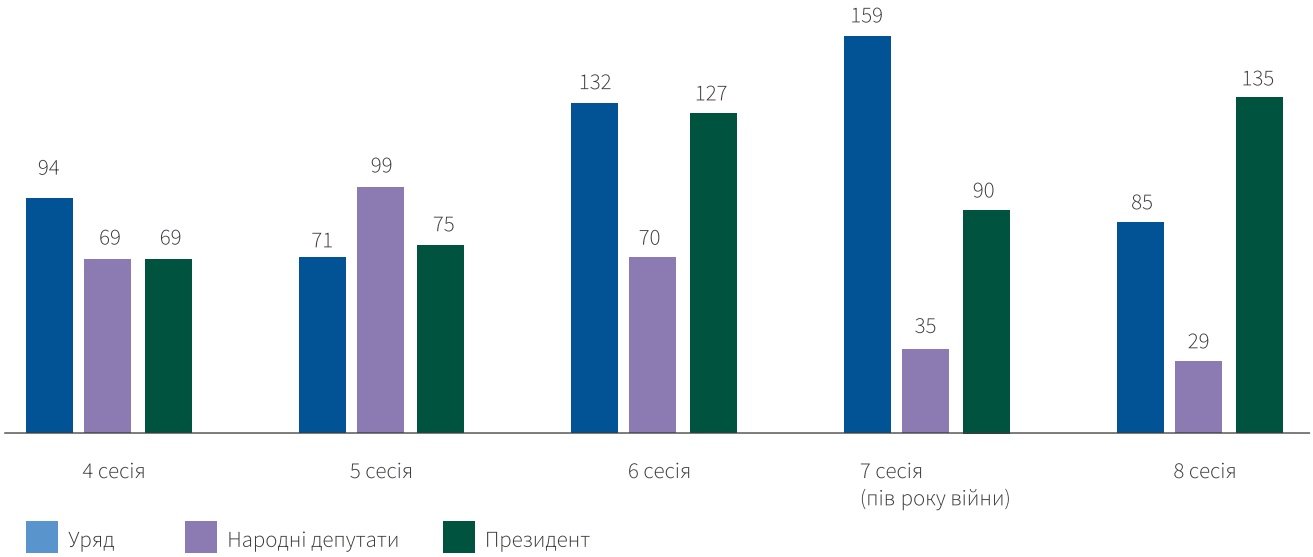

Особливо цікавим є проходження законопроєктів, прийнятих у першому читанні та в цілому в розрізі суб'єктів. У середньому, проходження депутатських законопроєктів пришвидшилося, навіть в порівнянні з першим півріччям воєнного стану. Але медіана для депутатських законопроєктів зменшилася. Це відображає той факт, що **законопроєкти, прийняті в першому читанні та в цілому протягом 8 сесії, є частиною воєнного порядку денного.** Але спосіб їх розгляду та прийняття був менш терміновим, ніж протягом перших пів року повномасштабного вторгнення. Те саме стосується і урядових законопроєктів: і середнє, і медіана зменшилися в порівнянні з першим півріччям воєнного стану. Однак **характер урядових законів, прийнятих у першому читанні та в цілому протягом 8 сесії, не схожий на перші пів року повномасштабного вторгнення.** Всі такі урядові законопроєкти є ратифікаціями або пов'язані з ратифікаціями. Таким чином єдиним суб'єктом, для якого проходження законопроєктів в першому читанні сповільнилося, є Президент України. Це зумовлено, в першу чергу, прийняттям двох досить старих законопроєктів, пов'язаних з ліквідацією Окружного адміністративного суду міста Києва.[27] Вони були зареєстровані протягом 5 сесії, у квітні 2021 року, а прийняті в грудні 2022 року.

Топ-5 найдовших за кількістю днів проходження від реєстрації до прийняття у першому читанні та в цілому законопроєктів, а також топ-5 найшвидших законопроєктів можна знайти у Додатку 3.

[27] № 5369 та № 5370 від 13.04.2021 року.

Строк від реєстрації до ухвалення в другому читанні та в цілому[28]

Номер сесії	Середня кількість днів	Медіанна кількість днів
1-2 сесія	47	37
3 сесія	159	173
4 сесія	190	173
5 сесія	259	230
6 сесія	300	258
7 сесія (пів року війни)	225	89,5
8 сесія	274	274

На відміну від першого читання, законопроєкти, прийняті в другому читанні та в цілому протягом 8 сесії, перевершили навіть показники 6 сесії (останньої сесії перед повномасштабним вторгненням). **В середньому, проходження законопроєктів від реєстрації до прийняття в другому читанні та в цілому сповільнилося (медіанне значення теж показує сповільнення). Тобто динаміка, наявна до повномасштабного вторгнення, була відновлена.**

Детальний аналіз часу від реєстрації до прийняття в другому читанні та в цілому показує розділення законопроєктів та дві групи. Динаміка проходження близько 40% законопроєктів від реєстрації до прийняття в другому читанні та в цілому нагадує динаміку проходження законопроєктів від реєстрації до прийняття в першому читанні та в цілому. Тобто 40% законопроєктів збільшили (на 14-70 днів) час проходження в порівнянні з першим півріччям воєнного стану, але не досягли показників 6 сесії (в порівнянні з 6 сесією зменшення для цих законопроєктів склало 33-100 днів). Це законопроєкти, зареєстровані протягом першого півріччя повномасштабного вторгнення. Інші законопроєкти були зареєстровані ще до 24.02.2022. Час їх проходження від реєстрації до прийняття в другому читанні та в цілому збільшився як в порівнянні з 6 сесією (на 16-220 днів), так і в порівнянні з першим півріччям воєнного стану (на 113-194 дні). Темп зростання часу від реєстрації до прийняття в другому читанні та в цілому склав 181 день.

[28] Дані наведені лише щодо законів, які не були ветовані.

Отже, приблизно половину законопроєктів, прийнятих у другому читанні та в цілому, можна зарахувати до воєнного порядку денного, а інша половина – це ініціативи, розроблені та зареєстровані до 24.02.2022.

Порівняння сесій за кількістю днів, витрачених для прийняття законопроєктів у другому читанні

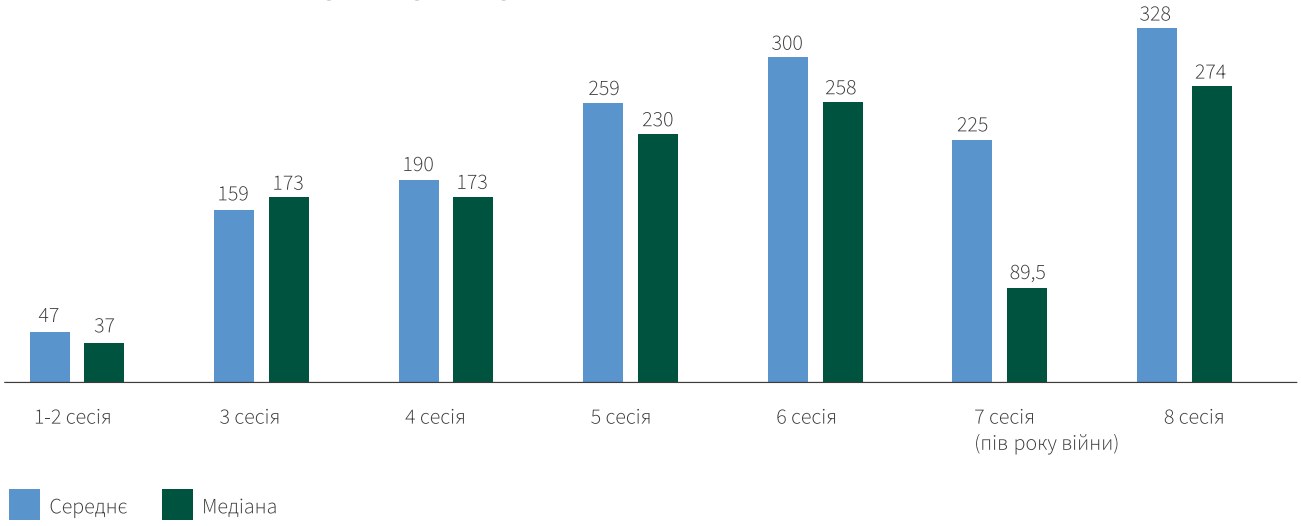

Суб'єкт ініціювання	Середня кількість днів	Медіанна кількість днів
Кабінет Міністрів України	380	384
Народні депутати України	294 (278 для фракції «Слуга народу»)	136 (136 для фракції «Слуга народу»)
Президент України	416	396

29

[29] Варто враховувати, що Президент був ініціатором всього 4 законопроєктів, прийнятих у другому читанні та в цілому за восьму сесію.

Середня кількість днів від реєстрації до ухвалення законопроєкту в другому читанні за сесіями та суб'єктами

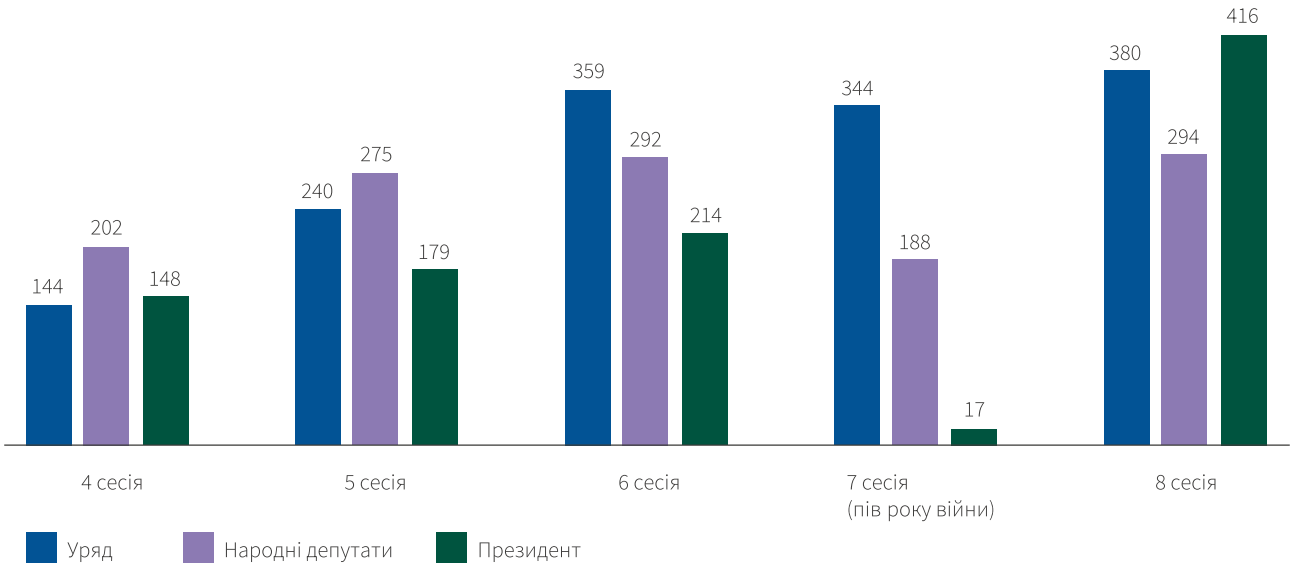

Зважаючи на те, що лише 4 законопроєкти, ініційовані Президентом, пройшли два читання – аналіз їх проходження не дозволить набагато краще зрозуміти характеристики Президента як суб'єкта законодавчих ініціатив. Всі ці 4 законопроєкти були зареєстровані до 24.02.2022. Тобто великі та важливі законопроєкти Президента (а саме такі законопроєкти зазвичай потребують двох читань) не приймалися протягом першого півріччя воєнного стану, чекаючи на 8 сесію. За рахунок цього, в порівнянні з іншими суб'єктами законодавчої ініціативи, саме президентські законопроєкти мали найповільніше проходження.

Законопроєкти як депутатів, так і уряду відновили динаміку, наявну до 24.02.2022: зростання часу на проходження від реєстрації до прийняття в другому читанні та в цілому, причому зростання відбулося як у порівнянні з 6 сесією, так і з першим півріччям воєнного стану. Хоча більш детальний розгляд показує поділ на дві групи – ті, що були зареєстровані після початку повномасштабного вторгнення та до нього. Щодо уряду, то всі його звичайні законопроєкти (тобто не ратифікації чи пов'язані з ратифікаціями законопроєкти) проходили два читання.

Топ-5 найдовших за кількістю днів проходження від реєстрації до прийняття в другому читанні та в цілому законопроєктів, а також топ-5 найшвидших законопроєктів можна знайти у Додатку 4.

Строк між першим читанням законопроєкту та ухваленням його у другому читанні та в цілому[30]

Номер сесії	Середня кількість днів	Медіанна кількість днів
4 сесія	93	75,5
5 сесія	130	91
6 сесія	168	148
7 сесія (пів року війни)	121	38
8 сесія	141	57

Час між прийняттям в першому читанні та прийняттям у другому читанні та в цілому для законопроєктів, прийнятих протягом 8 сесії, дещо збільшився в порівнянні з першим півріччям воєнного стану. Для 40% законопроєктів цей показник збільшився на 17-19 днів. Тобто **динаміка опрацювання законопроєктів комітетами, експертно-аналітичними підрозділами та процеси політичного погодження законопроєктів приблизно відповідають динаміці першого півріччя воєнного стану.**

Суб'єкт ініціювання	Середня кількість днів	Медіанна кількість днів
Кабінет Міністрів України	123	56
Народні депутати України	154 (146 для фракції «Слуга народу»)	58 (58 для фракції «Слуга народу»)
Президент України[31]	116	38

[30] Дані наведені лише щодо законів, які не були ветовані.
[31] Варто враховувати, що Президент був ініціатором всього 4 законопроєктів, прийнятих у другому читанні та в цілому за восьму сесію.

Середня кількість днів від першого читання до ухвалення законопроєкту в другому читанні за сесіями та суб'єктами

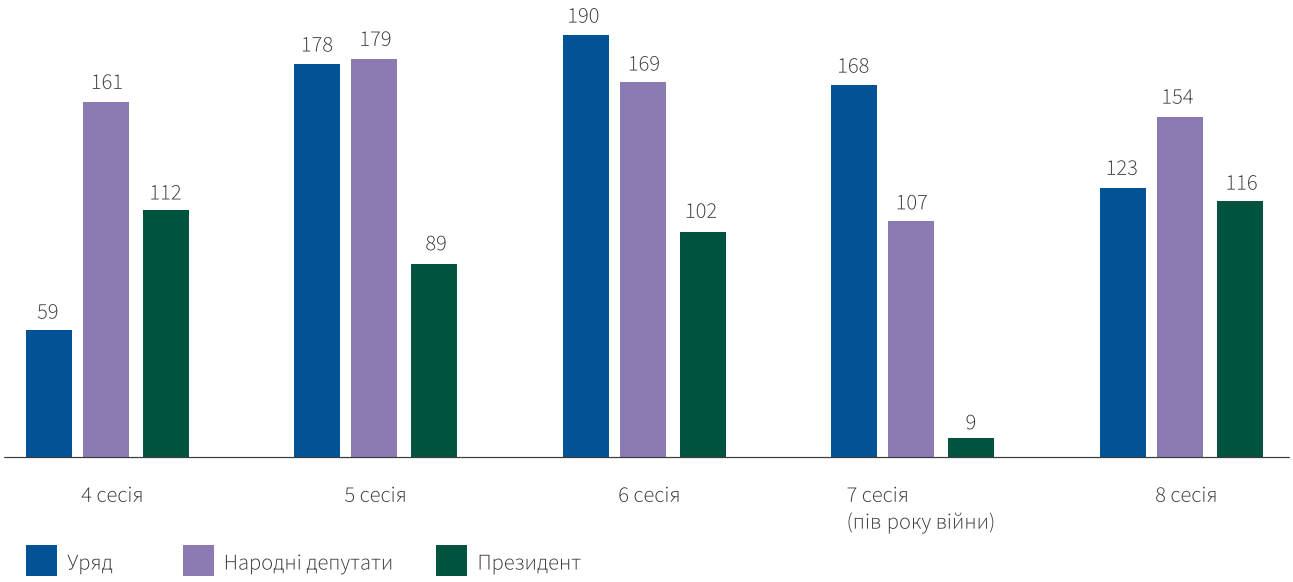

У розрізі суб'єктів законодавчої ініціативи, час між прийняттям у першому читанні та прийняттям у другому читанні та в цілому урядових та президентських законопроєктів приблизно зрівнявся. Це відбулося через дві нетипові обставини. По-перше, зріс час на опрацювання президентських законопроєктів (він зріс як в порівнянні з першим півріччям воєнного стану, так і в порівнянні з 6 сесією). По-друге, швидкість опрацювання урядових законопроєктів – зросла. Це відбулося на тлі сповільнення швидкості опрацювання депутатських та президентських законопроєктів. Тобто кількісні дані показують, що **Кабінет Міністрів покращив свою взаємодію з Верховною Радою та почав більш ефективно просувати свої законопроєкти.** Поряд з іншими показниками, наведеними в цьому моніторингу, схоже, що **уряд покращує свої позиції як суб'єкт законодавчої ініціативи.**

Щодо депутатських законопроєктів, то **вперше за останні чотири сесії саме законопроєкти депутатів найповільніше проходили між прийняттям в першому читанні та в другому читанні та в цілому.** Тим не менш, як депутатські, так і урядові законопроєкти в середньому опрацьовувалися швидше, ніж протягом 6 сесії.

Топ-5 найдовших за кількістю днів проходження від прийняття законопроєкту у першому читанні до його прийняття в другому читанні та в цілому, а також топ-5 найшвидших законопроєктів можна знайти у Додатку 5.

Підсумовуючи дані щодо проходження законопроєктів, динаміка 8 сесії чимось продовжує динаміку першого півріччя воєнного стану, а чимось повертається до динаміки 6 сесії. Загалом це можна охарактеризувати як стабілізацію динаміки воєнного стану. Частина законопроєктів належать до воєнного порядку денного, але інша частина – це ті ініціативи, що розроблялися та реєструвалися до 24.02.2022. Для другого читання це співвідношення становить приблизно 50 на 50. Важливо також відзначити більш ефективне просування законопроєктів Кабінету Міністрів України, адже за багатьма показними уряд посилив свої позиції (хоча раніше часто відставав від депутатів та Президента).

Пленарний час

Для розрахунку показників пленарного часу використовувалися лише дані, що стосуються часу, витраченого на розгляд законопроєктів. Час на реєстрацію, оголошення запитів, «годину уряду», постанови тощо, не враховувався.

Пленарний час за ініціаторами

За 8 сесію народні депутати витратили майже 29 годин пленарного часу на розгляд законопроєктів. Це майже втричі менше, ніж за попередню осінню 6 сесію (84 години) і ненабагато менше, ніж за перші пів року повномасштабного вторгнення (36 годин). Тобто загальна кількість пленарного часу приблизно відповідає ситуації повномасштабного вторгнення і не повернулася у звичайний режим.

90% пленарного часу було присвячено розгляду законопроєктів влади – фракції «Слуга народу», Уряду та Президента. Цей рівень лише незначним чином зменшився в порівнянні з попередньою сесією. Таким чином для законопроєктів меншості залишається менше 10% пленарного часу. Законопроєкти фракцій та груп парламентської меншості розглядалися менш як півгодини на кожну фракцію чи групу і виділити когось з них – складно.

Приналежність ініціатора	Кількість пленарного часу (у годинах)	Частка від загальної кількості пленарного часу, %
Слуга народу	14,22	49,6
Кабмін	10,57	36,8
Президент	1,06	3,7
ОПЗЖ	0,68	2,4
Позафракційний	0,58	2
Голос	0,56	2
Довіра	0,56	2
За майбутнє	0,25	0,9
Батьківщина	0,1	0,4
Європейська олідарність	0,08	0,3
Відновлення України	0,03	0,1
Сума	28,69	100

Пленарний час для законів, прийнятих у першому читанні та в цілому

Номер сесії	Середнє	Медіана
4 сесія	508 секунд (8,5 хвилин)	182 с. (3 хв.)
5 сесія	391 с. (6,5 хв.)	118 с. (2 хв.)
6 сесія	701 с. (11,5 хв.)	901 с. (15 хв.)
7 сесія (пів року війни)	151 с. (2,5 хв.)	41,5 с. (0,7 хв.)
8 сесія	260 с. (4,5 хв.)	86 с. (1,5 хв)

[32] Станом на 2023 рік фракції ОПЗЖ вже не існує. Ми визначаємо фракційність законів та законопроєктів за датою їх реєстрації. Тобто якщо депутат від ОПЗЖ зареєстрував у 2020 році законопроєкт, а Комітет чи ГНЕУ надали до нього висновки у 2023 році (коли фракції ОПЗЖ вже не існує), або він був прийнятий у 2023 році, то ми все одно записуємо цей законопроєкт до ОПЗЖ.

Нормальний розгляд законопроєктів у залі засідань протягом 8 сесії відновлено не було. Час, який витрачається на розгляд законопроєктів в першому читанні,[33] збільшився в порівнянні з першим півріччям воєнного стану, однак і близько не досяг наявного до 24.02.2022 рівня. 20% законопроєктів розглядаються майже так само, як і під час будь якої іншої сесії – по пів хвилини, які фактично потрібні для зачитування назви законопроєкту та самого голосування. Ще близько 60% законопроєктів розглядаються по 1-3 хвилини, що також надзвичайно мало, це фактично зачитування назви, 1 виступ та голосування. **Половину всіх законопроєктів було розглянуто за менш як півтори хвилини.** Лише близько 15% законопроєктів розглядалися більше 10 хвилин, в той час як до 24.02.2022 це було по 40-70%.

Причини такого стану ймовірно ті самі, що і протягом перших пів року воєнного стану.

По-перше, якась кількість законопроєктів все ще має консенсусну підтримку.

По-друге, є питання безпеки проведення засідань, зокрема в контексті ракетних обстрілів (хоча таку загрозу не варто порівнювати з ситуацією березня 2022).

Тому, схоже, що основною причиною є нова інформаційна політика Парламенту, відсутність онлайн-трансляцій засідань та обмеженість теленовин (Єдиний телемарафон замість пів десятка конкуруючих новинних програм). У нормальних умовах трибуна в залі засідань використовується для донесення політичних позицій щодо законопроєктів. Але якщо засідання не транслюють, значить цю позицію не почують виборці – і потреби у довгих політичних промовах немає.

Пленарний час для законів, прийнятих у другому читанні та в цілому (перше читання яких було до 8 сесії)

Номер сесії	Середнє	Медіана
4 сесія	1003 с. (17 хв.)	258 с. (4 хв.)
5 сесія	3527 с. (59 хв.)	139 с. (2,5 хв.)
6 сесія	1439 с. (24 хв.)	408 с. (6,5 хв.)
7 сесія (пів року війни)	449 с. (7,5 хв.)	141 с. (2 хв.)
8 сесія	440 с. (7,5 хв.)	79 с. (1,5 хв.)

[33] Для законопроєктів, які були прийняті в першому читанні та в цілому.

Законопроєкти, які розглядалися лише в другому читанні протягом 8 сесії, розглядалися в залі засідань приблизно з такою ж швидкістю, як і протягом першого півріччя воєнного стану – середнє та медіана 8 сесії приблизно дорівнюють показникам першого півріччя воєнного стану. Водночас приблизно половина законопроєктів розглядалися в залі засідань протягом 8 сесії навіть швидше, ніж протягом першого півріччя воєнного стану. Причини, схоже, ті самі: безпека та нова інформаційна політика Парламенту, відсутність онлайн-трансляцій. До того ж, як і раніше, тепер друге читання не виглядає як настільки приваблива мішень для сотень поправок задля блокування роботи Верховної Ради.

Пленарний час для законів, обидва читання яких були протягом 8 сесії

Номер сесії	Середнє	Медіана
4 сесія	2000 с. (33 хв.)	1423 с. (24 хв.)
5 сесія	2178 с. (36 хв.)	1178 с. (20 хв.)
6 сесія	4851 с. (80 хв.)	1556 с. (26 хв.)
7 сесія (пів року війни)	798 с. (13 хв.)	367 с. (6 хв.)
8 сесія	910 с. (15 хв.)	285 с. (5 хв.)

Законопроєкт, обидва читання яких припали на 8 сесію, розглядалися приблизно так само, як і протягом першого півріччя воєнного стану. Приблизно половина всіх законопроєктів протягом 8 сесії навіть зменшила (в порівнянні з першим півріччям воєнного стану) кількість часу, витраченого на їх розгляд у залі засідань. Зменшення в таких випадках склало близько 1 хвилини. **Так, протягом 8 сесії в середньому на обидва читання витрачалося по 15 хвилин, а половина всіх законопроєктів (обидва їх читання) відбувалися за менш як 5 хвилин.** Для порівняння, якщо використати всі передбачені Регламентом можливості, то лише в першому читанні розгляд законопроєкту мав би тривати 15 хвилин, що зазвичай і відбувалося. Причини для того, щоб розгляд законопроєктів тривав так швидко, ті самі: безпека та нова інформаційна політика Парламенту, відсутність онлайн-трансляцій, До того ж, як і раніше, тепер друге читання не виглядає як приваблива мішень для сотень поправок задля блокування роботи Верховної Ради.

Топ-5 найдовших за кількістю часу розгляду у залі пленарних засідань законопроєктів можна знайти у Додатку 6.

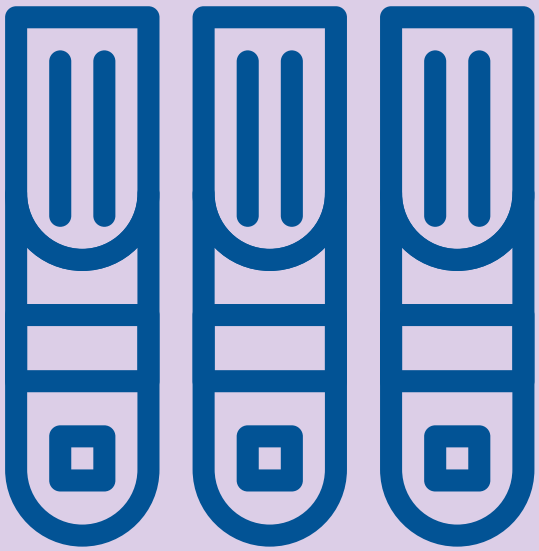

Комітети

Інформація щодо строків надання висновків комітетів наявна у розділі проходження законопроєктів

Висновки про відхилення

Назва суб'єкта законодавчої ініціативи	Кількість висновків про відхилення законопроєктів (відсоток від загальної кількості висновків про відхилення)
Народні депутати України	40 (95%)
Уряд	2 (5%)
Президент	0

Фракційна приналежність ініціаторів законопроєктів	Кількість висновків про відхилення законопроєктів (відсоток від депутатських висновків про відхилення)
Фракція «Слуга народу»	22 (55%)
Фракція «Опозиційна платформа – за життя»	4 (10%)
Фракція «Батьківщина»	3 (7%)
Фракція «Голос»	3 (7%)
Фракція «Європейська олідарність»	2 (5%)
Група «Відновлення України»	2 (5%)
Позафракційні	2 (5%)
Група «Довіра»	1 (3%)
Група «Платформа за життя та мир»	1 (3%)

За 8 сесію було підготовлено 42 висновки головних комітетів про відхилення законопроєктів. Висновки про відхилення можуть свідчити як про політичну лояльність комітетів, так і про рівень (хоча б мінімальний) якості підготовки законопроєктів. Президентські законопроєкти, схоже, витримують обидва критерії, оскільки не мають висновків про відхилення. Урядові законопроєкти теж видаються непоганими, лише 2 з них все ж отримали висновок про відхилення. Основну масу висновків про відхилення отримали законопроєкти депутатів фракції «Слуга народу», що логічно, зважаючи на кількість таких депутатів та їх законодавчу активність. Інші фракції та групи отримали по менш ніж 5 висновків про відхилення.

Навантаження на комітети

При розгляді навантаження на комітети варто враховувати, що цей моніторинг розраховує навантаження, в першу чергу, засновуючись на кількості висновків головних комітетів. Ця методика використовується з огляду на доступність даних (формату відкриті дані).

Саме інформація про висновки головних комітетів постійно доступна на сайті Верховної Ради, регулярно оновлюється та наявна щодо всіх висновків головних комітетів. Однак комітети, звісно ж, виконують багато інших функцій та завдань, крім надання висновків головних комітетів. Три комітети[34] мають надавати обов'язкові висновки до всіх законопроєктів, на комітети може покладатися завдання з підготовки висновків як допоміжних комітетів, комітети розглядають та приймають рішення щодо контрольної функції, розглядають листи та звернення, проводять конференції, круглі столи тощо. Однак вся ця інформація публікується лише фрагментарно, тому вона не може бути використана для формату регулярного моніторингу. Хоча у випадках, коли ця інформація доступна, ми її використовуємо. Наведені обмеження варто враховувати, переглядаючи подану нижче інформацію, яка засновується на висновках головних комітетів.

[34] Комітет з питань бюджету, Комітет з питань антикорупційної політики та Комітет з питань європейської інтеграції.

Навантаження на головні комітети

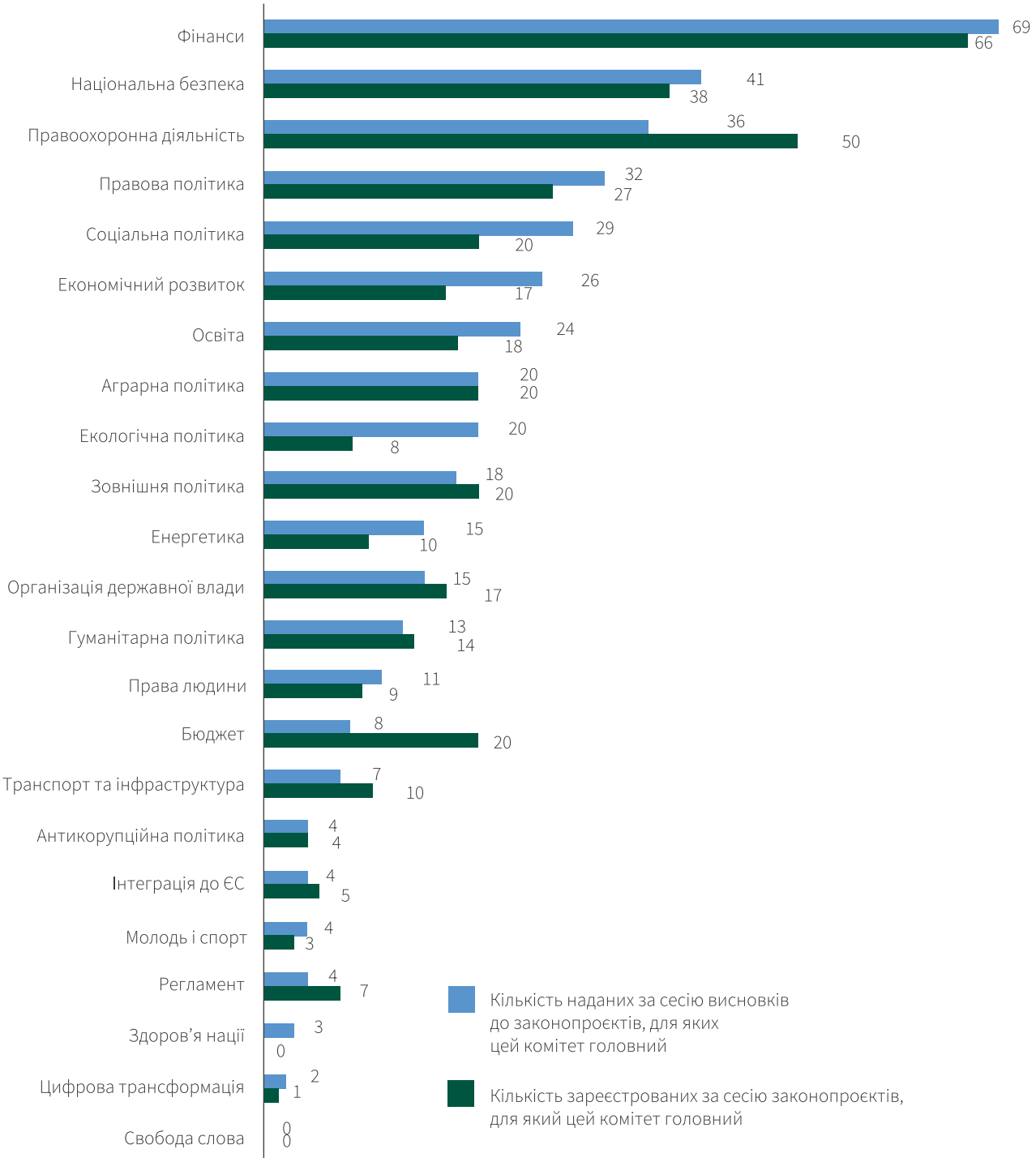

Поданий графік має два показники. По-перше, він демонструє, яка кількість законопроєктів була розписана на який комітет як на головний, відповідно до предметів відання комітетів. Другий показник – це кількість висновків[35], які були надані головними комітетами. Разом вони показують, як розподілена законопроєктна робота щодо попереднього опрацювання законопроєктів.

[35] Кількість висновків не дорівнює кількості розглянутих законопроєктів. Комітет може надавати декілька висновків щодо одного законопроєкту, наприклад, висновок про включення до порядку денного, висновки до першого і до другого читань, до повторних читань, до тексту законопроєкту, що надаються на заміну тощо.

Найбільше законопроєктів як за кількістю зареєстрованих законопроєктів (66 законопроєктів), так і за кількістю наданих висновків (69 висновків) має Комітет з питань фінансів. Також значне навантаження мають Комітет з правоохоронної діяльності та Комітет з питань національної безпеки. Такий же розподіл навантаження був наявний і протягом першого півріччя воєнного стану. Тобто, в контексті комітетів, зберігся режим роботи, спрямований на адаптацію законодавства до реалій повномасштабної війни.

Найбільше зменшилося навантаження (за кількістю розписаних законопроєктів у порівнянні з першим півріччям воєнного стану) для тих же трьох комітетів: Комітет з питань фінансів (-61 розписаний законопроєкт), Комітет з питань правоохоронної діяльності (-56 розписаних законопроєктів) та Комітет з питань національної безпеки (-42 розписаних законопроєкти). Таке різке зменшення пояснюється двома факторами. По-перше, зменшилася загальна кількість зареєстрованих законопроєктів (це, в свою чергу, пояснюється загальним трендом на зменшення, і крім цього – осіння сесія коротша за весняну). По-друге, **саме ці три комітети продемонстрували найбільший приріст кількості розписаних законопроєктів протягом перших пів року воєнного стану.** Це була реакція на повномасштабне вторгнення та умови воєнного стану. Схоже, що **була здійснена первинна адаптація законодавства, а тому, попри зосередженість на тих самих темах, загальна потреба в інтенсивному регулюванні зменшилася.**

Зростання ж протягом 8 сесії кількості розписаних законопроєктів по комітетах було мінімальним – лише в двох комітетах кількість розписаних на них законопроєктів збільшилася більш як на 5: Комітет з питань аграрної політики (+8 розписаних законопроєктів) та Комітет з питань освіти (+5 розписаних законопроєктів).

Найсильніше зменшили кількість наданих висновків протягом 8 сесії ті комітети, які найбільше наростили цю кількість протягом перших пів року воєнного стану: Комітет з питань економічного розвитку (-42 наданих висновки), Комітет з питань правоохоронної діяльності (-35 наданих висновки) та Комітет з питань національної безпеки (-23 наданих висновки).

Зростання кількості наданих висновків теж було мінімальним. Порівняння кількості наданих висновків протягом 8 сесії та протягом пів року воєнного стану показує, що Комітет з питань енергетики (+ 8 наданих висновків) та Комітет з питань аграрної політики (+7 наданих висновків) збільшили кількість наданих висновків на більш як 5.

Навантаження на 1 депутата головних комітетів

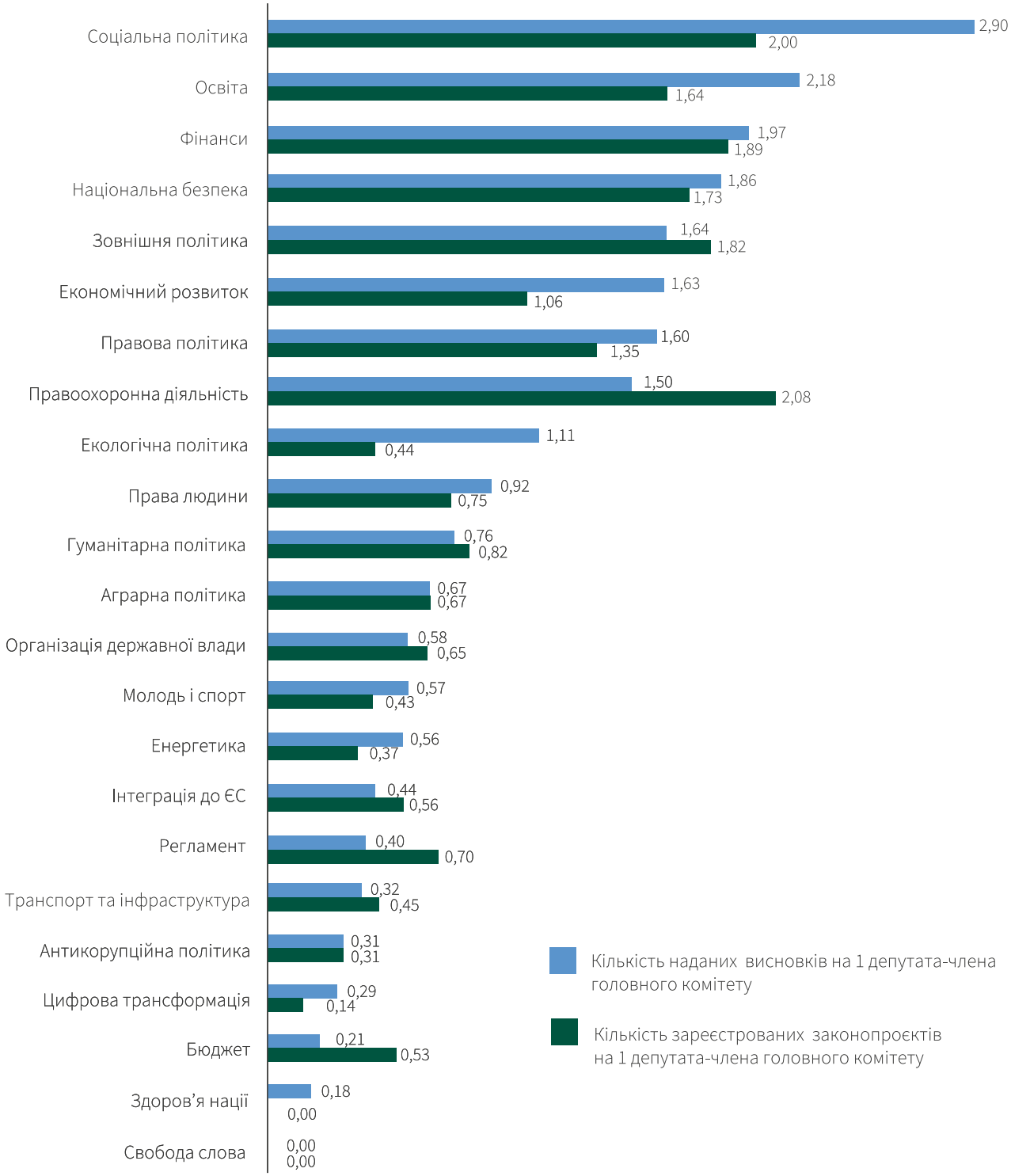

Більш коректне навантаження на комітети демонструє наведений вище графік, де показано, скільки висновків або зареєстрованих законопроєктів припадає на 1 депутата-члена комітету.[36] **Великі навантаження (кількість і розписаних законопроєктів, і наданих висновків перевищує 2 на 1 депутата) має лише 1 комітет – Комітет з питань соціальної політики.**

[36] Кількість депутатів на кінець 8 сесії, протягом 8 сесії кількість депутатів в комітетах змінювалася.

Якщо розглядати лише кількість наданих висновків на 1 депутата, ще два комітети надали більше 2 висновків на 1 депутата – Комітет з освіти та Комітет з фінансів. Комітет з національної безпеки теж має відносно велике навантаження.

Найменш навантаженими комітетами, в яких обидва показники не досягають 0,5 (законопроєкту/висновку) на 1 депутата є наступні 5 комітетів: Комітет з питань свободи слова (жодного висновку, тому й нульове навантаження), Комітет з питань здоров'я нації, Комітет з питань цифрової трансформації, Комітет з питань антикорупційної політики (але цей комітет є надзвичайно навантаженим обов'язковими висновками до законопроєктів, щодо яких він не є головним) та Комітет з питань транспорту та інфраструктури.

У порівнянні з першим півріччям воєнного стану, за 8 сесію потенційне навантаження (тобто кількість розписаних законопроєктів на 1 депутата) найсильніше зменшилося у Комітеті з питань Національної безпеки (-3,27 розписаних законопроєкти на 1 депутата) та Комітеті з питань правоохоронної діяльності (-2,53 розписаних законопроєкти на 1 депутата). Це ті комітети, для яких навантаження найбільше зросло протягом першого півріччя воєнного стану. Натомість **найсильніше зросло потенційне навантаження для Комітету з питань освіти (+0,55 розписаних законопроєкту на 1 депутата).**

Реальне навантаження (тобто кількість наданих висновків на 1 депутата) найсильніше зменшилося для Комітету з питань економічного розвитку (-2,63 наданих висновки на 1 депутата) та Комітету з питань соціальної політики (-2,43 наданих висновки на 1 депутата). Попри це, саме Комітет з питань соціальної політики навантажений найбільше серед інших комітетів. Найбільше зростання реального навантаження було для Комітету з питань зовнішньої політики (+0,56 наданих висновків на 1 депутата).

Якщо порівнювати найменш та найбільш завантажені комітети, то їх навантаження відрізняється в 16 разів. Ця картина за 8 сесію, а також певні тенденції у навантаженні комітетів, які переходять від сесії до сесії, додає актуальності питанню про перерозподіл або депутатів, або сфер відання між комітетами.

Навантаження на 1 співробітника секретаріату головного комітету

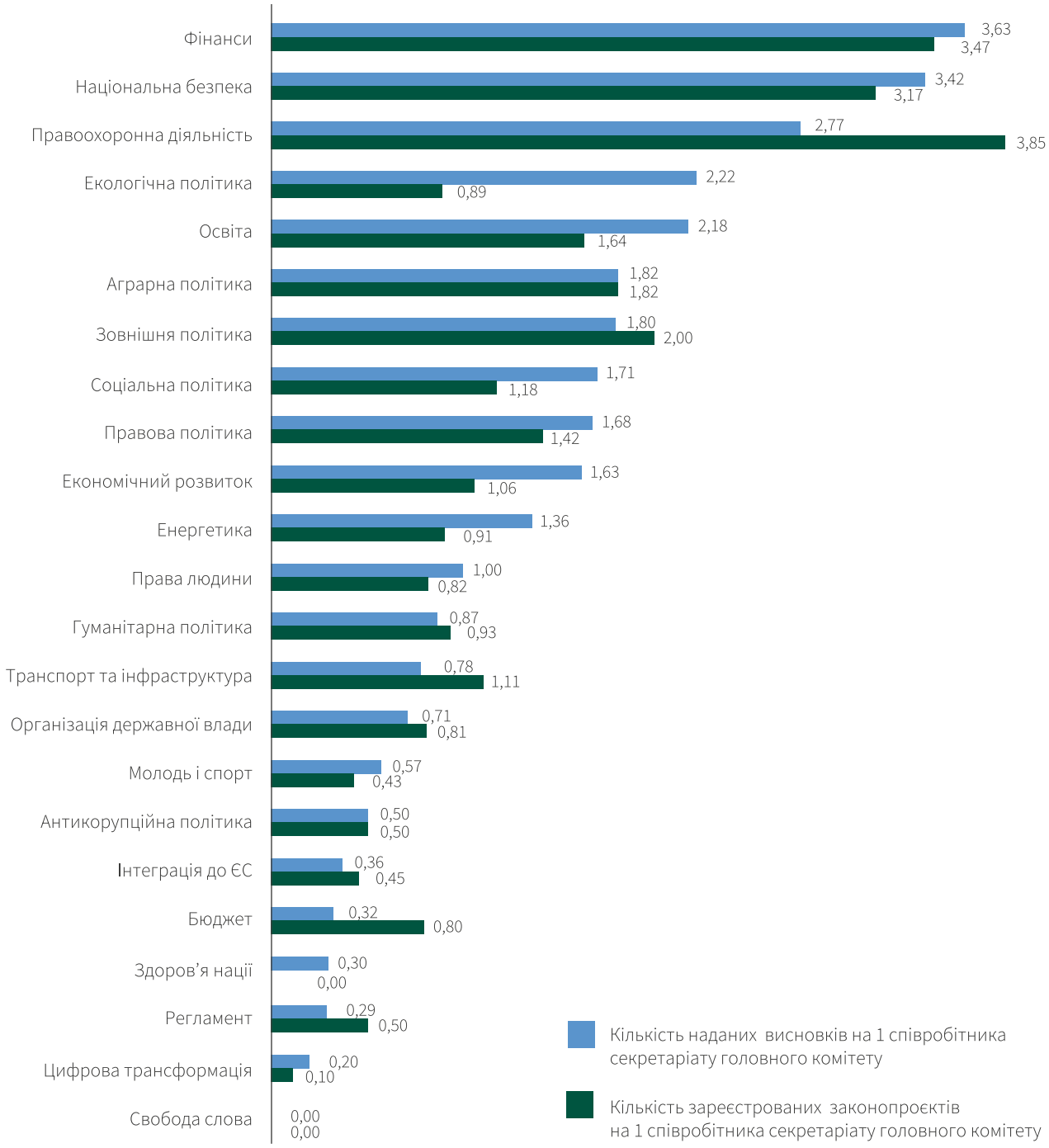

Наведене вище навантаження на 1 співробітника секретаріату комітету[37] в цілому відображає загальний тренд. Великі навантаження (кількість і розписаних законопроєктів, і наданих висновків перевищує 2 на 1 працівника секретаріату) мають Комітет з питань національної безпеки,

[37] Для підрахунку кількості працівників секретаріатів комітетів використовувалися дані станом на 6 вересня 2022 року.

Комітет з правоохоронної діяльності, Комітет з питань фінансів. Така ж ситуація була і протягом першого півріччя воєнного стану. Ще у 7 комітетах навантаження перевищує 1 розписаний законопроєкт та наданий висновок на 1 працівника секретаріату.

Найменш навантаженими комітетами, в яких обидва показники не досягають 0,5 (законопроєкту/висновку) на 1 працівника секретаріату є наступні 3 комітети: Комітет з питань свободи слова (жодного висновку, тому й нульове навантаження), Комітет з питань здоров'я нації, Комітет з питань інтеграції до ЄС (але цей комітет є надзвичайно навантаженим обов'язковими висновками до законопроєктів, щодо яких він не є головним).

Якщо порівнювати потенційне навантаження (кількість розписаних законопроєктів на 1 співробітника секретаріату) протягом 8 сесії та протягом першого півріччя воєнного стану, то найсильніше зменшилося навантаження для Комітету з питань національної безпеки (-4,11 розписаних законопроєкти на 1 працівника секретаріату), Комітету з правоохоронної діяльності (-3,73 розписаних законопроєкти на 1 працівника секретаріату) та Комітету з питань фінансів (-3,58 розписаних законопроєкти на 1 працівника секретаріату).

Найсильніше збільшилося потенційне навантаження для Комітету з питань аграрної політики (+0,82 розписаних законопроєкти на 1 співробітника секретаріату).

Найсильніше реальне навантаження (кількість наданих висновків на 1 співробітника секретаріату) зменшилося у Комітеті з питань національної безпеки (-2,4 наданих висновки на 1 працівника секретаріату), Комітеті з питань економічного розвитку (-2,38 наданих висновки на 1 працівника секретаріату) та Комітеті з правоохоронної діяльності (-2,3 наданих висновки на 1 працівника секретаріату). **Найсильніше збільшилося реальне навантаження у Комітеті з питань енергетики** (+0,86 наданих висновки на 1 співробітника секретаріату).

Якщо порівнювати кількість зареєстрованих законопроєктів на 1 співробітника секретаріату, **у найбільш і найменш завантаженому комітеті буде 18-кратна різниця.** Ці дані ще раз підтверджують потребу у перерозподілі ресурсів серед комітетів, в тому числі й кадрових.

Порівнюючи дані по різних вимірах навантаження на комітети, можна помітити одну спільну рису – найбільш завантаженими комітетами протягом 8 сесії, як і протягом першого півріччя повномасштабного вторгнення, залишається трійця комітетів – Комітет з питань національної безпеки, Комітет з правоохоронної діяльності, Комітет з питань фінансів. Водночас ці ж самі комітети найчастіше демонструють найбільше зниження навантаження (якщо порівнювати 8 сесію та перше півріччя повномасштабного вторгнення). Пояснення такого парадоксу полягає в тому, що ці комітети все ще найбільш завантажені, але завантажені не так сильно, як раніше. Це також означає, що Верховна Рада все ще сфокусована головним чином на тих самих питаннях, які були наявні протягом першого півріччя повномасштабного вторгнення, однак інтенсивність їх опрацювання зменшилася – реєструється та опрацьовується менше законодавчих ініціатив з цих сфер.

Розглядаючи кількісні показники роботи комітетів, варто пам'ятати про обов'язкові висновки допоміжних комітетів. Так, Комітет з питань інтеграції України до ЄС, Комітет з питань бюджету та Комітет з питань антикорупційної політики мають відносно низьке навантаження як головні комітети, однак вони мають надавати свої обов'язкові висновки до всіх інших законопроєктів, що потребує значних ресурсів.[38]

Для кращого розуміння особливостей роботи комітетів ВРУ нижче наведено графік, що показує кількість засідань комітетів та скільки в середньому висновків головних комітетів надавалося в перерахунку на 1 засідання.

Три комітети провели більше 20 засідань за 8 сесію, а 7 комітетів (третина від всіх комітетів) провели менше 10 засідань. Лідером за кількістю висновків на 1 засідання, як і раніше, є Комітет з питань фінансів (4,3). 6 комітетів ухвалюють більше 2 висновків в перерахунку на 1 засідання. А 8 комітетів ухвалюють менше 1 висновку в перерахунку на 1 засідання.

[38] На жаль, поширеною є практика не публікування таких висновків, тому їх підрахунок є ускладненим.

Кількість засідань комітетів та кількість висновків головних комітетів на 1 засідання

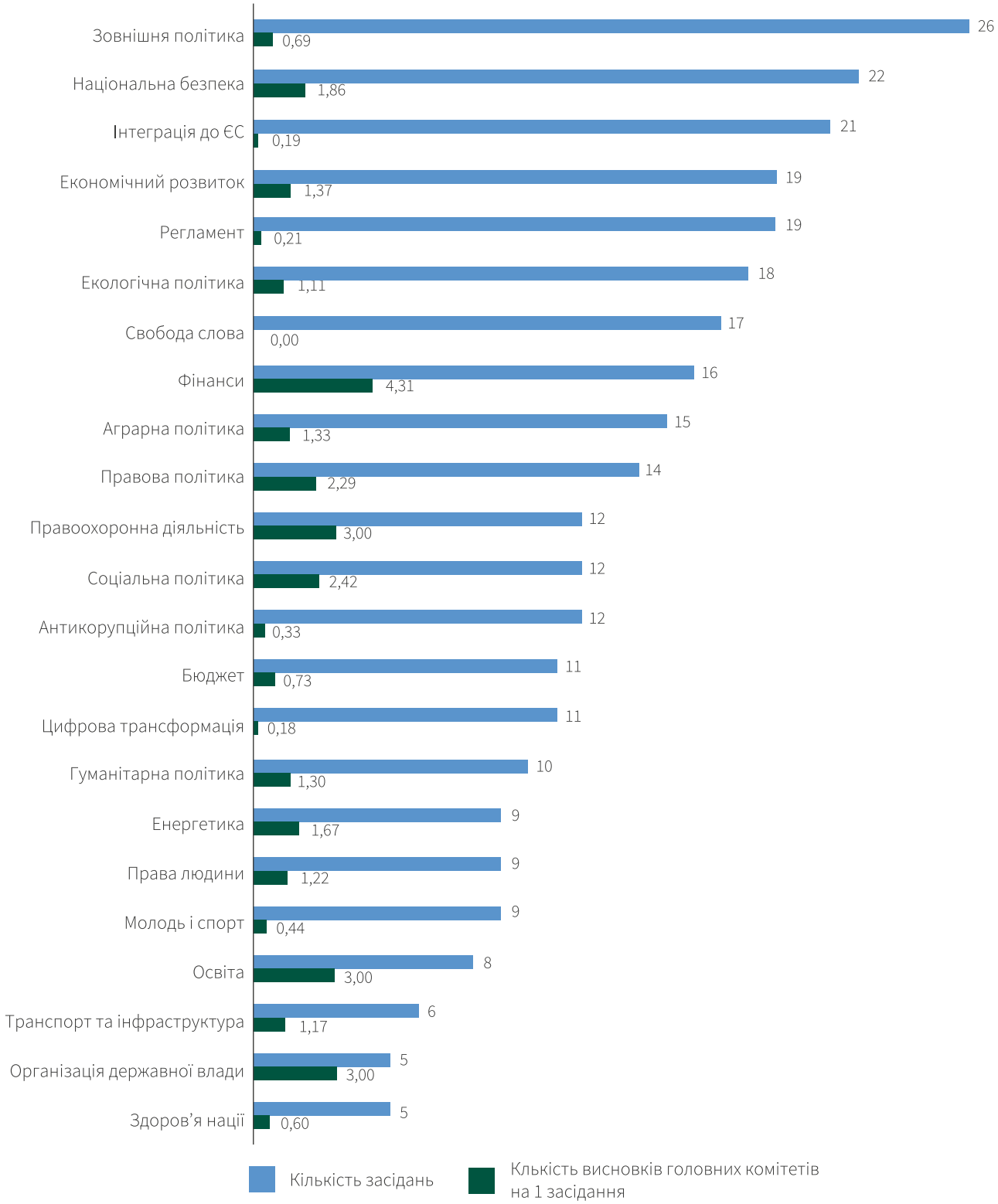

На навантаження парламентських комітетів можна також поглянути через призму інших функцій та документів, які готують ці комітети.

У табличці нижче попередні висновки на законопроєкти до головного комітету дозволяють побачити, зокрема, і навантаження трьох «обов'язкових» комітетів: Комітету з питань антикорупційної політики, Комітету з питань бюджету, Комітету з питань інтеграції України до Європейського Союзу. **Саме ці комітети мають надавати свої висновки[39] на всі законопроєкти, і ця їх функція інколи може потребувати більше ресурсів, ніж надання ними висновків як головних комітетів.** В попередніх розділах антикорупційний та євроінтеграційний комітети показували низькі навантаження по деяких показниках, однак наведена в табличці інформація демонструє їх величезну завантаженість. Судячи з даних, контроль за виконанням законів та постанов найактивніше провадять Комітет з екологічної політики (24 питання з контролю) та Комітет з правоохоронної діяльності (20 питань з контролю). Активно (хоча й не так, як попередні два комітети) займається контрольною діяльністю Комітет зі свободи слова (15 питань з контролю), це дозволяє краще зрозуміти характер його роботи, адже законопроєкти на нього майже не розписуються і, відповідно, висновки не надаються.

Цікаво, що поряд з найбільшими навантаженнями по законопроєктній роботі, Комітет з фінансів розглянув ще й найбільшу кількість листів та звернень – 3660 за 8 сесію. Крім цього, Комітет з соціальної політики та Комітет з організації державної влади також розглядають велику кількість (більше 2000) листів та звернень.

[39] Йдеться про висновки на відповідність вимогам антикорупційного законодавства, бюджетного законодавства, зобов'язанням у сфері європейської інтеграції.

Назва Комітету	Розглянуто питань на засіданнях Комітету		Подано попередніх висновків на законопроєкти до головного комітету	Розглянуто листів та звернень	Проведено конференцій та семінарів
	Всього	В т.ч. з контролю за виконанням законів та постанов			
Комітет з питань аграрної та земельної політики	60	2	3	1380	3
Комітет з питань антикорупційної політики	119	1	426	752	0
Комітет з питань бюджету	349	1	320	1213	0
Комітет з питань гуманітарної та інформаційної політики	45	17	6	1186	12
Комітет з питань екологічної політики та природокористування	82	24	35	1530	0
Комітет з питань економічного розвитку	66	0	1	855	1
Комітет з питань енергетики та житлово-комунальних послуг	26	0	0	706	6
Комітет з питань здоров'я нації, медичної допомоги та медичного страхування	25	4	6	515	0
Комітет з питань зовнішньої політики та міжпарламентського співробітництва	231	2	1	910	1
Комітет з питань інтеграції України до Європейського Союзу	230	3	639	952	0
Комітет з питань молоді і спорту	42	6	14	522	2
Комітет з питань національної безпеки, оборони та розвідки	92	4	2	1346	0
Комітет з питань організації державної влади, місцевого самоврядування, регіонального розвитку та містобудування	26	0	0	2756	4
Комітет з питань освіти, науки та інновацій	81	4	31	619	1
Комітет з питань прав людини, деокупації та реінтеграції тимчасово окупованих територій України, національних меншин і міжнаціональних відносин	30	1	9	915	3
Комітет з питань правової політики	56	2	3	916	1
Комітет з питань правоохоронної діяльності	76	20	0	398	0
Комітет з питань Регламенту, депутатської етики та організації роботи Верховної Ради України	63	0	4	550	0
Комітет з питань свободи слова	44	15	15	389	2
Комітет з питань соціальної політики та захисту прав ветеранів	54	2	4	2374	10
Комітет з питань транспорту та інфраструктури	16	0	2	1496	3

Назва Комітету	Розглянуто питань на засіданнях Комітету		Подано попередніх висновків на законопроєкти до головного комітету	Розглянуто листів та звернень	Проведено конференцій та семінарів
	Всього	В т.ч. з контролю за виконанням законів та постанов			
Комітет з питань фінансів, податкової та митної політики	75	1	0	3660	0
Комітет з питань цифрової трансформації	58	6	36	869	0
Всього	1946	115	1557	26809	49

Порушення Регламенту

У цьому розділі надається інформація про порушення Регламенту під час прийняття законів упродовж 8 сесії.

8 сесія за часткою порушень нагадує ситуацію, наявну протягом перших пів року після повномасштабного вторгнення. Процедури розгляду до 63% (тобто двох третин) законів мали порушення протягом 8 сесії. Єдиний вид порушень,[40] який не було зафіксовано, – це надання достатнього часу (мінімум 7 або 14 днів) для надання поправок щодо порівняльної таблиці до другого читання. Кількість випадків прийняття законопроєктів в день надання того чи іншого висновку (що майже унеможливлює належне ознайомлення з цим документом) – зменшилася в порівнянні з попередньою сесією. Однак такі випадки все ще непоодинокі.

Протягом перших пів року воєнного стану, значне пришвидшення роботи парламенту супроводжувалося збільшенням кількості порушень і зниженням якості законів, ухвалених у сесійній залі. Про зниження якості тоді свідчили такі кількісні спостереження, як: велика частка законопроєктів, ухвалених у першому читанні та в цілому, багато законів, підписаних лише декількома депутатами, надзвичайно швидке проходження законопроєктів. Тобто зі збільшенням швидкості проходження збільшується кількість порушень і навпаки. Протягом 8 сесії законотворчі процеси стабілізувалися, однак кількість порушень не повернулася до часів до 24 лютого 2022 року (звісно, якщо не враховувати показники перших двох сесій дев'ятого скликання, коли частка порушень перевищувала навіть рівень лютого-вересня 2022 р.).

[40] Якщо враховувати лише закони, які не були ветовані.

Частка порушень під час розгляду законів у першому читанні дещо знизилася в порівнянні з попередньою сесією, однак не досягла показників, які були наявні до воєнного стану. Частка порушень під час розгляду законів у другому читанні майже не змінилася в порівнянні з попередньою сесією. Тобто **частка порушень протягом першого читання зменшилася, а от протягом другого – ні.** Це можна пояснити розподілом часток законопроєктів за читаннями: протягом перших пів року воєнного стану більшість законопроєктів приймалися в першому читанні та в цілому, а зараз більшість приймається в другому читанні. Всі ратифікації міжнародних угод приймаються в першому читанні та в цілому. Порушень під час розгляду та прийняття ратифікацій менше, ніж для звичайних законів. Тобто **частка ратифікацій серед законів, прийнятих у першому читанні, зросла, відповідно і частка законів, прийнятих у першому читанні та в цілому без порушень, – теж зросла.**

У графіках та табличці дані щодо того, який відсоток законопроєктів приймався з тими чи іншими порушеннями Регламенту, подаються за сесіями.

Розподіл видів порушень Регламенту у % за сесіями

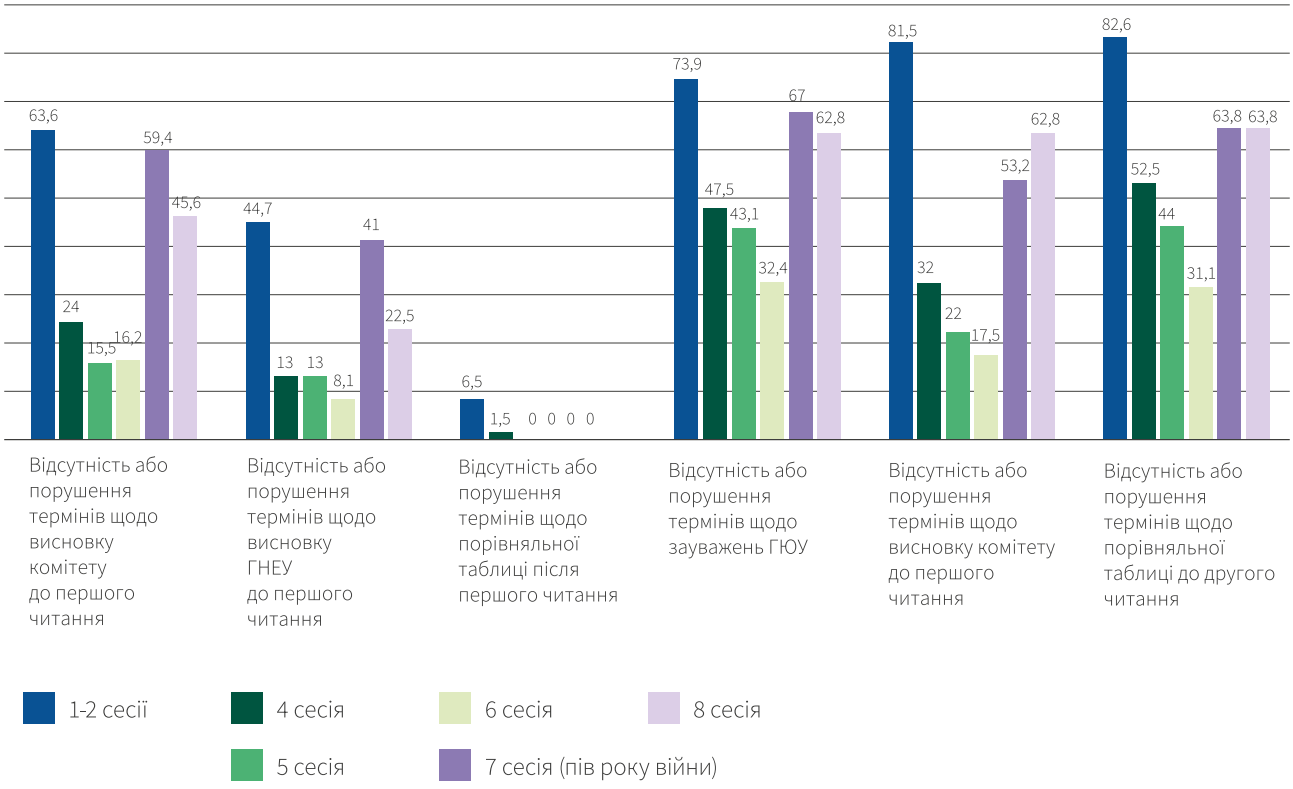

Порушення Регламенту щодо прийнятих законів у Верховній Раді

Тип порушення	Норма Регламенту	Загальна кількість законів, які перевіряються на порушення	Кількість законів з порушенням
Висновок комітету до першого читання (відсутність таких висновків, або порушення термінів, передбачених для ознайомлення з цими висновками перед їх розглядом у залі засідань)	Висновок надається за 7 днів до розгляду законопроєкту в залі засідань під час першого читання	138	63 (45,6%) порушень, 3 – відсутність висновку, 60 – порушення строків, включаючи 6 випадків прийняття законопроєкту в день надання висновку
Висновок ГНЕУ до першого читання (відсутність таких висновків, або порушення термінів, передбачених для ознайомлення з цими висновками перед їх розглядом у залі засідань)	Висновок надається за 7 днів до розгляду законопроєкту в залі засідань під час першого читання	138	31 (22,5%) порушень строку, включаючи 2 випадки прийняття законопроєкту в день надання висновку, всі висновки наявні
Порівняльна таблиця після першого читання (відсутність порівняльної таблиці, або створення такої таблиці у строки, які не дають змоги всім суб'єктам надати свої правки у встановлені Регламентом строки)	Пропозиції та правки мають бути подані до таблиці не раніше 14 днів після ухвалення законопроєкту в першому читанні або 7 днів у випадку скорочених термінів	94 (законопроєкти, що прийняті у другому читанні)	Порушень термінів немає, всі таблиці наявні

[41] На відміну від попередніх матеріалів, в цьому моніторингу дані про порушення щодо ветованих і неветованих законопроєктів подані в одній табличці.
[42] Регламент ВРУ не містить прямого та чіткого припису щодо обов'язковості висновку ГНЕУ. Поряд з ч.4 ст. 103, де зазначено про відсутність зауважень у випадку відсутності висновків у 14-денний термін, наявні й норми щодо необхідності висновків ГНЕУ:
1) ст. 112 встановлює, що супровідні документи до законопроєкту надаються народним депутатам не пізніше як за сім днів до дня розгляду цього законопроєкту на пленарному засіданні Верховної Ради.
2) п. 3 ч. 2 ст. 99 встановлює, що висновки експертиз щодо законопроєкту є частиною супровідних документів.
Таким чином можна зробити висновок, що Регламент ВРУ є недосконалим та містить суперечливі норми. До прикладу, ГНЕУ може надати висновок після 14-денного терміну (у зв'язку із завантаженістю), і в такому випадку незрозуміло, що має робити головний комітет – вважати, що зауваження відсутні, чи врахувати зауваження.
[43] Висновок ГЮУ відсутній для проєкту державного бюджету, однак це не вважалося порушенням через усталену практику відсутності висновків ГЮУ до бюджетів за різні роки.

Тип порушення	Норма Регламенту	Загальна кількість законів, які перевіряються на порушення	Кількість законів з порушенням
Висновки ГЮУ (відсутність висновків ГЮУ, або порушення термінів, передбачених на ознайомлення з цими висновками перед їх розглядом у залі засідань)	Зауваження ГЮУ надаються за 10 днів до розгляду законопроєкту в залі засідань під час другого читання або 5 днів у випадку скорочених термінів	94 (законопроєкти, що прийняті у другому читанні)	59 (62,8%) порушень термінів, включаючи 4 випадки прийняття законопроєкту в день надання висновків ГЮУ, всі висновки наявні[43]
Висновок комітету до другого читання (відсутність висновків комітетів, або порушення термінів, передбачених на ознайомлення з цими висновками перед їх розглядом у залі засідань)	Висновки комітетів до другого читання надаються за 10 днів до розгляду законопроєкту в залі засідань під час другого читання, або 5 днів у випадку скорочених термінів	94 (законопроєкти, що прийняті у другому читанні)	59 (62,8%) порушень термінів, включаючи 4 випадки прийняття законопроєкту в день надання висновків, висновки комітетів наявні до всіх законів
Порівняльна таблиця до другого читання (відсутність порівняльної таблиці, або порушення термінів, передбачених на ознайомлення з цими таблицями перед їх розглядом у залі засідань)	Таблиці мають бути надані за 10 днів до розгляду законопроєкту в залі засідань під час другого читання, або 5 днів у випадку скорочених термінів	94 (законопроєкти, що прийняті у другому читанні)	60 (63,8%) порушення термінів, включаючи 3 випадки прийняття законопроєкту в день надання порівняльної таблиці, всі таблиці наявні
Розгляд пропозицій Президента (порушення терміну розгляду пропозицій Президента)	Пропозиції Президента мають бути розглянуті протягом 30 днів після надходження пропозицій Президента	2 (законопроєкти, щодо яких протягом півроку війни було розглянуто пропозиції президента)	1 (50%) – порушення строку
Порівняльна таблиця до пропозицій Президента (відсутність порівняльної таблиці, або порушення термінів, передбачених на ознайомлення з цими таблицями перед їх розглядом у залі засідань)	Таблиці мають бути надані не пізніше ніж за 3 дні до розгляду питання в залі пленарних засідань	2 (законопроєкти, щодо яких протягом 8 сесії було розглянуто пропозиції президента)	Порушень строку немає, всі таблиці наявні

Тип порушення	Норма Регламенту	Загальна кількість законів, які перевіряються на порушення	Кількість законів з порушенням
Висновок комітету до пропозицій Президента (відсутність висновків комітетів, або порушення термінів, передбачених на ознайомлення з цими висновками перед їх розглядом у залі засідань)	Висновки мають бути надані не пізніше ніж за 3 дні до розгляду питання в залі пленарних засідань	2 (законопроєкти, щодо яких протягом 8 сесії було розглянуто пропозиції президента)	Порушень строку немає, всі таблиці наявні

Крім звичайних порушень Регламенту було здійснено моніторинг порушення Конституції у частині порушення 15-денного терміну на підпис Президентом прийнятих законів (ст. 94 Конституції). Моніторинг було здійснено щодо 138 законів, які були прийняті Верховною Радою України протягом 8 сесії. Строк підписання було порушено щодо 31 закону (включно з 1 випадком невчасного надання пропозицій Президента), тобто у 22,4% випадків. Майже кожен четвертий закон підписувався з порушенням Конституції – це досить сумна статистика. Звичайно не важливо, на скільки днів було порушено термін – на два дні чи на сто два – в обох випадках це порушення. Якщо все ж розглядати рекордсменів в цьому відношенні, то два законопроєкти чекали підпису Президента більш як 50 днів, а рекордним терміном підписання було 75 днів.

Порушення термінів підписання протягом перших пів року воєнного стану можна було пояснити зрозумілими обставинами, найдовше чекали свого підписання законопроєкти, передані на підпис у лютому-квітні, коли російські війська стояли під Києвом. Тоді також була проблема вибуття законопроєктів з порядку денного, і законопроєкти довго чекали на підпис.

Протягом 8 сесії мала місце інша ситуація: майже 85% законопроєктів, щодо яких було порушено термін підписання, мали зовсім незначні порушення – від 3 до 10 днів.

Однак частка законопроєктів, що підписуються з порушенням конституційно встановленого терміну, зросла (в порівнянні з першим півріччям воєнного стану). Досить складно звинувачувати Президента в свідомому бажанні затримувати підписання законопроєктів на пару днів, більше схоже на те, що окремі працівники Офісу Президента недостатньо відповідально організовують передбачений Конституцією процес підписання законопроєктів.

Два законопроєкти, прийняті Верховною Радою протягом 8 сесії, були направлені на підпис Президента, однак досі не підписані (і 15-денний строк теж вже порушено). Це такі законопроєкти:

1. Проєкт Закону про внесення змін до Прикінцевих положень Сімейного кодексу України (щодо окремих питань влаштування та перебування дитини в сім'ї патронатного вихователя під час періоду дії воєнного стану) **№ 7443 від 08.06.2022;**

2. Проєкт Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реформування сфери містобудівної діяльності **№ 5655 від 11.06.2021.**

Президент ветував протягом 8 сесії всього два законопроєкти, тому їх детальний аналіз не є доцільним. Обидва законопроєкти були ініційовані депутатами фракції «Слуга народу», тому, схоже, в цих двох випадках позиції депутатів президентської фракції та Президента не були погоджені або ці законопроєкти були технічно недосконалими.

Особливості сесії

У цьому розділі йдеться про особливості 8 сесії. Це ті особливості, які є або занадто унікальними для їх постійного моніторингу, або не вписуються у загальну парадигму проведення кількісного моніторингу, або це якісь по-іншому особливі речі, яким не знайшлося місця в інших розділах.

Особливості 8 сесії можна поділити на дві категорії – **пов'язані з депутатами та пов'язані з законопроєктами.**

рекордне зменшення кількості чинних народних депутатів

Першою депутатською особливістю стало рекордне зменшення кількості чинних народних депутатів. **Станом на останній день засідання 8 сесії (6 лютого 2023) було 409[44] народних депутатів. З того часу ще декілька депутатів втратили свої мандати, тож існує реальна перспектива того, що через деякий час кількість народних депутатів буде меншою за 400.** Звісно, дискусійним питанням є те, наскільки це може вплинути на законодавчу роботу, адже мандатів позбавляють переважно тих, кого вважають «проросійськими депутатами»; вони часто не беруть участь ні у законотворчій роботі, ні у здійсненні контрольної функції.

збільшення кількості поза-комітетських депутатів

Іншою формою зменшення проросійського впливу є збільшення кількості позакомітетських депутатів. **Депутати, які не входять до комітетів, мають менші спроможності та меншу ефективність виконання своїх повноважень. Протягом 8 сесії цілий ряд депутатів було виключено зі складу комітетів.** Здебільшого це колишні члени фракції ОПЗЖ – В. Рабінович, Р. Кузьмін, В. Медведчук. До цього товариства доєднався також колишній член фракції «Слуга народу» – І. Васильковський.[45] Більше того, всіх цих депутатів спочатку було виключено зі складу відповідних комітетів, а через деякий час їх позбавили депутатських мандатів. Вже у 9 сесії з комітету виключили також і С. Льовочкіна, тому можна припустити, що він теж перестане бути народним депутатом у найближчій перспективі.

[44] Не враховуючи тих, кого позбавили мандату на цьому засіданні.
[45] У ЗМІ поширювалася новина, що В. Зеленський позбавив цього депутата громадянства України таємним указом.

нова категорія законопроєктів

У контексті законопроєктної роботи можна звернути увагу на нову категорію законопроєктів – **законопроєкти, що спрямовані на адаптацію законодавства України до положень права Європейського Союзу (acquis ЄС), виконання міжнародно-правових зобов'язань України у сфері європейської інтеграції.** Вони маркуються спеціальними позначками у системі пошуку, мають особливі супровідні документи, а їх розгляд пропонується здійснювати за особливою процедурою (була прийнята Постанова, а от відповідний законопроєкт не знайшов достатньої кількості голосів для прийняття). Крім того, у структурі кожного комітету мали б бути створені особливі підрозділи, які б займалися опрацюванням цих законопроєктів. Тобто поряд з ратифікаціями, указами Президента, законопроєктами про внесення змін до Конституції, деякими іншими категоріями – з'явився новий тип законопроєктів.

нова роль ТСК

Іншою законопроєктною особливістю є нова роль ТСК. **Протягом 8 сесії на Тимчасову спеціальну комісію було розписано законопроєкт, як на головний комітет.** Мова про Проєкт Закону про застосування та дотримання норм міжнародного гуманітарного права в Україні № 8268 від 06.12.2022, який був розписаний на Тимчасову спеціальну комісію Верховної Ради України з питань міжнародного гуманітарного та міжнародного кримінального права в умовах збройної агресії Російської Федерації проти України. **Це досить незвична практика. Зазвичай всі законопроєкти так чи інакше підпадають під предмети відання існуючих комітетів Верховної Ради. А ТСК[46] зазвичай не займаються законопроєктною роботою. Типова сфера занятості ТСК – це розслідування чогось або вивчення якогось специфічного питання.** Однак основним результатом роботи ТСК є звіти, а не опрацювання законопроєктів. **Можна припустити, що у випадку цієї ТСК була потреба в особливому іміджевому політико-правовому заході – залучення міжнародних гуманітарних та кримінальних норм права для притягнення росії до відповідальності.** І вже цю потребу формалізували шляхом створення Тимчасової спеціальної комісії, що мала розробити один чи декілька законодавчих актів і сама ж їх розглянути й опрацювати. Власне до самої ТСК входять та очолюють її ті самі депутати, що ініціювали рішення про її створення та, зрештою, написали законопроєкт, який ця ТСК розглянула.

[46] ТСК може означати як тимчасову слідчу комісію, так і тимчасову спеціальну комісію, вони мають схожі повноваження.

строки підписання законопроєктів Президентом України

Невирішеною, хоча і не новою, є й ситуація зі строками підписання законопроєктів Президентом України. Ст. 94 Конституції встановлює, що «*Президент України протягом п'ятнадцяти днів після отримання закону підписує його … або повертає закон … до Верховної Ради України для повторного розгляду. У разі якщо Президент України протягом встановленого строку не повернув закон для повторного розгляду, закон вважається схваленим Президентом України і має бути підписаний та офіційно оприлюднений*». Однак деякі законопроєкти не підписуються ні Президентом, ні іншим (прямо не визначеним Конституцією) суб'єктом. Вони ніби губляться і залишаються в підвішеному стані. **Ця ситуація була наявна і раніше, кількість таких законопроєктів лише незначним чином зменшилася в порівнянні з першим півріччям воєнного стану.** Станом на кінець 8 сесії таких законопроєктів було 22, два з них були передані Президенту на підпис протягом 8 сесії, а ще 11 (тобто половина від всіх таких законопроєктів) було передано протягом 7 сесії, на яку припало перше півріччя воєнного стану.

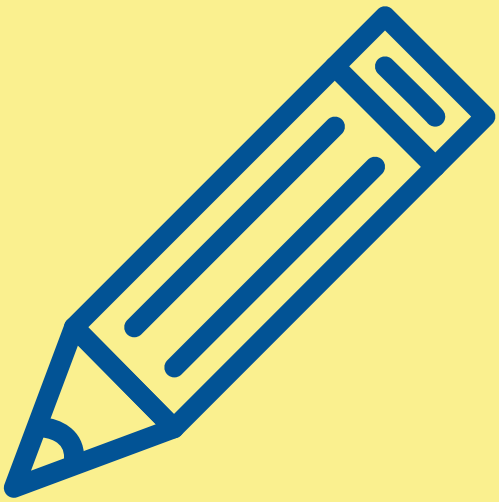

Додатки

Додаток 1

Час від реєстрації до надання першого висновку головного комітету

Топ-7 законопроєктів, що мають найменший час від реєстрації до надання першого висновку головного комітету

Назви законопроєктів	Кількість днів від реєстрації до надання першого висновку головного комітету
Проєкт Закону про затвердження Указу Президента України «Про продовження строку проведення загальної мобілізації»	0
Проєкт Закону про затвердження Указу Президента України «Про продовження строку дії воєнного стану в Україні»	0
Проєкт Закону про внесення змін до Кримінального кодексу України, Кодексу України про адміністративні правопорушення та інших законодавчих актів України щодо особливостей несення військової служби в умовах воєнного стану чи в бойовій обстановці	1
Проєкт Закону про внесення змін до Розділу II Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» щодо встановлення обмежень для призначення директора Національного антикорупційного бюро України у зв'язку із введенням воєнного стану	1
Проєкт Закону про внесення змін до підрозділу 2 розділу XX «Перехідні положення» Податкового кодексу України щодо сприяння ввезенню на територію України безпілотних літальних апаратів та деяких інших товарів	3
Проєкт Закону про внесення зміни до пункту 3 розділу II «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про внесення змін до Регламенту Верховної Ради України щодо вдосконалення електронної форми документообігу у Верховній Раді України» щодо окремих питань організації роботи Верховної Ради України в умовах дії воєнного стану	3
Проєкт Закону про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення співробітництва з Міжнародним кримінальним судом при проведенні процесуальних дій на території України	3

Топ-7, бо декілька законопроєктів мають однаковий найменший час.

Топ-5 законопроєктів, що мають найдовший час від реєстрації до надання першого висновку головного комітету

Назви законопроєктів	Кількість днів від реєстрації до надання першого висновку головного комітету
Проєкт Закону про внесення змін до деяких законів України щодо створення сприятливих умов для працевлаштування осіб з інвалідністю	582
Проєкт Закону про внесення змін до деяких законів України щодо створення сприятливих умов для працевлаштування осіб з інвалідністю	590
Проєкт Закону про внесення зміни до розділу XII «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про судоустрій і статус суддів»	594
Проєкт Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо впорядкування діяльності відокремлених підрозділів юридичної особи, утвореної відповідно до законодавства іноземної держави	704
Проєкт Закону про внесення змін до Закону України «Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку» щодо експерта з радіаційного захисту	792

Додаток 2

Час від прийняття в першому читанні до надання першого висновку головного комітету до другого читання

Топ-5 законопроєктів, що мають найменший час від першого читання до надання першого висновку головного комітету до другого читання

Назви законопроєктів	Кількість днів від першого читання до надання першого висновку головного комітету до другого читання
Проєкт Закону про Митний тариф України	8
Проєкт Закону про внесення змін до Митного кодексу України щодо врегулювання питання притягнення до адміністративної відповідальності за дії, спрямовані на неправомірне звільнення від сплати митних платежів чи зменшення їх розміру, а також інші протиправні дії, спрямовані на ухилення від сплати митних платежів	10
Проєкт Закону про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення співробітництва з Міжнародним кримінальним судом при проведенні процесуальних дій на території України	10
Проєкт Закону про внесення змін до деяких законів України щодо формування та реалізації державної політики сфері захисту критичної інфраструктури	10
Проєкт Закону про внесення змін до статті 166-11 Кодексу України про адміністративні правопорушення у зв'язку зі змінами в порядку подання державному реєстратору інформації про кінцевого бенефіціарного власника юридичної особи	10

Топ-5 законопроєктів, що мають найдовший час від першого читання до надання першого висновку головного комітету до другого читання

Назви законопроєктів	Кількість днів від першого читання до надання першого висновку головного комітету до другого читання
Проєкт Закону про матеріали і предмети, що контактують з харчовими продуктами	479
Проєкт Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реформування сфери містобудівної діяльності	503
Проєкт Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення законодавства у сфері користування надрами	546
Проєкт Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо виконання рішень Європейського суду з прав людини	568
Проєкт Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо перших кроків дерегуляції бізнесу шляхом страхування цивільної відповідальності	855

Додаток 3

Час проходження законопроєкту від реєстрації до прийняття в першому читанні та в цілому

Топ-6[48] законопроєктів, що мають найменший час проходження від реєстрації законопроєкту до його прийняття в першому читанні та в цілому

Назви законопроєктів, прийнятих у першому читанні та в цілому	Кількість днів від реєстрації законопроєкту до його прийняття в першому читанні та в цілому
Проєкт Закону про внесення змін до Розділу II Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України» щодо встановлення обмежень для призначення директора Національного антикорупційного бюро України у зв'язку із введенням воєнного стану	1
Проєкт Закону про внесення зміни до розділу XXI «Прикінцеві та перехідні положення» Митного кодексу України щодо сприяння ввезенню на митну територію України безпілотних літальних апаратів та деяких інших товарів	3
Проєкт Закону про внесення змін до Закону України «Про Державний бюджет України на 2022 рік»	4
Проєкт Закону про внесення змін до Кримінального кодексу України, Кодексу України про адміністративні правопорушення та інших законодавчих актів України щодо особливостей несення військової служби в умовах воєнного стану чи в бойовій обстановці	5
Проєкт Закону про внесення змін до деяких законів України щодо удосконалення правових засад провадження аудиторської діяльності в Україні	6
Проєкт Закону про внесення змін до Закону України «Про фізичну культуру і спорт» щодо розмежування спортивних заходів і змагань	6

[48] Топ-6, бо декілька законопроєктів мають однаковий найменший час

Топ-5 законопроєктів, що мають найдовший час проходження законопроєкту від реєстрації до його прийняття в першому читанні та в цілому

Назви законопроєктів, прийнятих у першому читанні та в цілому	Кількість днів від реєстрації законопроєкту до його прийняття в першому читанні та в цілому
Проєкт Закону про вихід з Угоди про порядок вирішення спорів, пов'язаних із здійсненням господарської діяльності	175
Проєкт Закону про приєднання України до Марракеського договору про полегшення доступу сліпих, осіб з порушеннями зору або іншими обмеженнями з причин інвалідності сприймати друковану інформацію до опублікованих творів	188
Проєкт Закону про внесення зміни до статті 10 Закону України «Про Державну службу спеціального зв'язку та захисту інформації України» у зв'язку з виходом України з Угоди про Міжурядовий фельд'єгерський зв'язок та Протоколу про внесення поправок до Угоди про Міжурядовий фельд'єгерський зв'язок	250
Проєкт Закону про ліквідацію Окружного адміністративного суду міста Києва та утворення Київського міського окружного адміністративного суду	609
Проєкт Закону про внесення зміни до розділу XII «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про судоустрій і статус суддів»	609

Додаток 4

Час проходження законопроєкту від реєстрації до прийняття в другому читанні та в цілому

Топ–7[49] законопроєктів, що мають найменший час проходження від реєстрації законопроєкту до його прийняття в другому читанні та в цілому

Назви законопроєктів, прийнятих у другому читанні та в цілому	Кількість днів від реєстрації законопроєкту до його прийняття в другому читанні та в цілому
Проєкт Закону про внесення зміни до пункту 3 розділу II «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про внесення змін до Регламенту Верховної Ради України щодо вдосконалення електронної форми документообігу у Верховній Раді України» щодо окремих питань організації роботи Верховної Ради України в умовах дії воєнного стану	15
Проєкт Закону про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо удосконалення співробітництва з Міжнародним кримінальним судом при проведенні процесуальних дій на території України	18
Проєкт Закону про національні меншини (спільноти) України	19
Проєкт Закону про внесення змін до розділу XX «Перехідні положення» Податкового кодексу України щодо ставок акцизного податку на період дії правового режиму воєнного, надзвичайного стану	23
Проєкт Закону про внесення зміни до Податкового кодексу України щодо сприяння відновленню енергетичної інфраструктури України	33
Проєкт Закону про внесення зміни до Митного кодексу України щодо сприяння відновленню енергетичної інфраструктури України	33
Проєкт Закону про внесення змін до Податкового кодексу України щодо оподаткування операцій з об'єктами нерухомого майна, які будуть споруджені в майбутньому	33

[49] Топ-7, бо декілька законопроєктів мають однаковий найменший час

Топ-5 законопроєктів, що мають найдовший час проходження від реєстрації законопроєкту до його прийняття в другому читанні та в цілому

Назви законопроєктів, прийнятих у другому читанні та в цілому	Кількість днів від реєстрації законопроєкту до його прийняття в другому читанні та в цілому
Проєкт Закону про внесення змін до Закону України «Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку» щодо експерта з радіаційного захисту	853
Проєкт Закону Про медіа	894
Проєкт Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо перших кроків дерегуляції бізнесу шляхом страхування цивільної відповідальності	902
Проєкт Закону про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо захисту прав та інтересів дитини у разі затримання або тримання під вартою її батьків	951
Проєкт Закону про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо посилення адміністративної відповідальності за незаконну торгівлю пальним	1039

Додаток 5

Час проходження законопроєкту від прийняття законопроєкту в першому читанні до його прийняття в другому читанні та в цілому

Топ–9[50] законопроєктів, що мають найменший час проходження від прийняття законопроєкту в першому читанні до його прийняття в другому читанні та в цілому

Назви законопроєктів, прийнятих у другому читанні та в цілому	Кількість днів від реєстрації законопроєкту до його прийняття в другому читанні та в цілому
Проєкт Закону про внесення зміни до пункту 3 розділу II «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про внесення змін до Регламенту Верховної Ради України щодо вдосконалення електронної форми документообігу у Верховній Раді України» щодо окремих питань організації роботи Верховної Ради України в умовах дії воєнного стану	12
Проєкт Закону про національні меншини (спільноти) України	12
Проєкт Закону про внесення зміни до Податкового кодексу України щодо сприяння відновленню енергетичної інфраструктури України	12
Проєкт Закону про внесення зміни до Митного кодексу України щодо сприяння відновленню енергетичної інфраструктури України	12
Проєкт Закону про внесення змін до деяких законів України (щодо сертифікації оператора газосховищ та продовження заходів з недопущення банкрутства Державного акціонерного товариства «Чорноморнафтогаз»)	12
Проєкт Закону про внесення змін до Закону України «Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України» щодо деяких питань визначення правового статусу тимчасово окупованих територій України в умовах воєнного стану	12

[50] Топ-9, бо всі дев'ять законопроєктів мають однаковий найменший час

Назви законопроєктів, прийнятих у другому читанні та в цілому	Кількість днів від реєстрації законопроєкту до його прийняття в другому читанні та в цілому
Проєкт Закону про внесення змін до Митного кодексу України щодо врегулювання питання притягнення до адміністративної відповідальності за дії, спрямовані на неправомірне звільнення від сплати митних платежів чи зменшення їх розміру, а також інші протиправні дії, спрямовані на ухилення від сплати митних платежів	12
Проєкт Закону про внесення змін до статті 166-11 Кодексу України про адміністративні правопорушення у зв'язку зі змінами в порядку подання державному реєстратору інформації про кінцевого бенефіціарного власника юридичної особи	12
Проєкт Закону про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та Кримінального процесуального кодексу України щодо електронної ідентифікації та електронних довірчих послуг	12

Топ-6[51] законопроєктів, що мають найдовший час від прийняття законопроєкту в першому читанні до його прийняття в другому читанні та в цілому

Назви законопроєктів, прийнятих у другому читанні та в цілому	Кількість днів від реєстрації законопроєкту до його прийняття в другому читанні та в цілому
Проєкт Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо виконання рішень Європейського суду з прав людини	594
Проєкт Закону про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального кодексу України та Кримінального процесуального кодексу України щодо виконання рішень Європейського суду з прав людини	594
Проєкт Закону про внесення змін до Закону України «Про географічні назви» щодо удосконалення діяльності, пов'язаної із встановленням, унормуванням, обліком, реєстрацією, використанням та збереженням географічних назв	594
Проєкт Закону про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо посилення адміністративної відповідальності за незаконну торгівлю пальним	814
Проєкт Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо перших кроків дерегуляції бізнесу шляхом страхування цивільної відповідальності	856
Проєкт Закону про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо захисту прав та інтересів дитини у разі затримання або тримання під вартою її батьків	861

[51] Топ-6, бо декілька законопроєктів мають однаковий час.

Додаток 6

Час розгляду законів у сесійній залі

Топ-5 законів[52], що мають найдовший[53] час розгляду законів у сесійній залі

Назви законопроєктів, прийнятих у другому читанні та в цілому	Кількість часу на розгляд відповідних законопроєктів у сесійній залі
Проєкт Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення порядку відбору кандидатур на посаду судді Конституційного Суду України на конкурсних засадах	38 хв.
Проєкт Закону про поштовий зв'язок	44 хв.
Проєкт Закону про медіа	54 хв.
Проєкт Закону про акціонерне товариство «Національна атомна енергогенеруюча компанія "Енергоатом"»	167 хв. (2,5 год)
Проєкт Закону про Державний бюджет України на 2023 рік	194 хв. (3 год.)

[52] Наводиться лише час розгляду у 8 сесії. Якщо законопроєкт розглядався в декількох сесіях, то враховується лише той час, який був у 8 сесії.
[53] Топ-5 законопроєктів, що мають найменший час розгляду у сесійній залі, не наводиться, оскільки їх складно виокремити від розгляду інших законопроєктів. Зазвичай це альтернативні законопроєкти або законопроєкти, доцільність розгляду яких обговорюється в групі разом з іншими законопроєктами.

ЛАБОРАТОРІЯ
ЗАКОНОДАВЧИХ
ІНІЦІАТИВ
www.parlament.org.ua